

ZBORNIK RADOVA

1. KONFERENCIJA PREVENCIJE I SMANJENJA SOCIJALNE ISKLJUČENOSTI: INTEGRIRANI OSUĐENICI – SOCIJALNO PRAVEDNIJE DRUŠTVO

Zagreb, 28. rujna 2017.

Društvo za socijalnu podršku

Nakladnik:

Društvo za socijalnu podršku, Ilica 83, Zagreb
www.drustvo-podrska.hr; podrska@drustvo-podrska.hr

Uredništvo:

Katarina Radat, dipl. soc. radnik
doc. dr. sc. Marijana Majdak
Iva Jovović, dipl. soc. radnik

Lektura:

Petra Majetić, mag. comm.

Dizajn i tisk:

Goran Milić - Studio77

CIP zapis je dostupan u računalnome katalogu
Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu pod brojem 000978577.
ISBN 978-953-8148-02-6

Knjižica je tiskana u okviru projekta Integrirani osuđenici – socijalno pravednije društvo u suradnji s Ministarstvom pravosuđa Upravom za kazneno pravo i probaciju, a koji su finansijski potpomogli Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku i Skupština Grada Zagreba.

Zagreb, 2017.

Ovaj je dokument izrađen uz finansijsku podršku donatora. Sadržaj ovoga dokumenta isključivo je odgovornosti Društva za socijalnu podršku i ni pod kojim se uvjetima ne može smatrati kao odraz stajališta donatora.

Ministarstvo za demografiju, mlade,
obitelj i socijalnu politiku

Skupština Grada Zagreba

**Temeljni cilj resocijalizacije
je pomoći zatvoreniku da se
što bolje prilagodi zahtjevima
obiteljskog i socijalnog
okruženja po izlasku
na slobodu.**

[Jedan od zaključaka konferencije]

Sadržaj:

Predgovor	5
<hr/>	
Jana Špero	
Komparativna europska praksa prevencije i smanjenja socijalne isključenosti osuđenika	7
<hr/>	
Zvonimir Penić, Mr. Mirjana Malek, Kristina Vlahović	
Socijalna isključenost i postpenalni prihvatanje zatvorenika – izazovi moderne prakse	16
<hr/>	
Goran Brkić	
Kriminalni povrat osuđenika koji su služili zatvorske kazne dulje od pet godina	25
<hr/>	
Danijela Knjižek, Marko Mihalj, Marina Mirčeta Mikulić	
Izazovi rada s uvjetno otpuštenim osuđenicima - probacijska perspektiva	32
<hr/>	
Tanja Brozić Perić, Ruža Zelić, Marina Tepšić	
Postupanje centra za socijalnu skrb u odnosu na korisnike u zatvoru i povratnike iz zatvora	43
<hr/>	
POSTER PREZENTACIJE	
<hr/>	
Iva Jovović, Hana Kutil	
Razvijanje i jačanje roditeljskih vještina bivših zatvorenika	52
<hr/>	
Ana Jukić, Barbara Vidas, Nada Miličević, Ester Brašnić	
Uvjetni otpust - planiranje, nadzor, podrška	54
<hr/>	
Zlatko Lovrić, Ana Milović	
Biram ispravan put - priprema postpenalnog prihvata zatvorenika i maloljetnika	56
<hr/>	
Sanja Maroević, Doc. dr. sc. Ante Bagarić, Alemka Kulenović Somun	
Put resocijalizacije	58
<hr/>	
Maja Pataky, Dubravka Vujnović Radaković, Sanja Devčić	
Umreženo djelovanje Doma »Duga - Zagreb« u provedbi psihosocijalnog tretmana počinatelja nasilja u obitelji	60
<hr/>	
Iva Jovović, Katarina Radat, Ivana Šešo	
Zaključci konferencije	62
<hr/>	
Dodatak	66

PREDGOVOR

Pojam socijalne isključenosti razmjerno je trajna, višestruko uvjetovana i višedimenzionalna depriviranost pojedinca, odnosno podrazumijeva više od nedostatka novca ili materijalnih dobara te osim ekonomske uključuje socijalnu, kulturnu, političku i drugu dimenziju (Šućur, 2006.). Suzbijanjem socijalne isključenosti bave se brojne lokalne, nacionalne, ali i međunarodne politike. Europska komisija posebnu pažnju posvećuje problemu socijalne isključenosti koju je definirala kao proces koji gura pojedince na margine društva i sprječava ih da u potpunosti sudjeluju u društvu zbog osobnog siromaštva, nedostatka osnovnih kompetencija, šansi za cjeloživotno učenje ili zbog diskriminacije (Vlada RH, 2014).

Uzroci socijalne isključenosti su višedimenzionalni. Osobe ili skupine kod kojih postoje povećani rizik od socijalne isključenosti možemo razlikovati prema uzroku njihove izloženosti tom riziku. Kada govorimo o socijalnoj isključenosti, prije svega mislimo na najranjivije skupine: siromašne, starije osobe, nezaposlene (posebice dugotrajno nezaposlene), beskućnike, povratnike i raseljene osobe, migrante (posebice azilante), osobe koje žive na otocima i u ruralnim predjelima. Međutim, u ovu kategoriju ulaze i osobe s obzirom na počinjenje zločina: zatvorenici/e i bivši zatvorenici/e, maloljetni/e delinkventi/ce i žrtve zločina (Šućur, 2006.) u skladu s UNDP-ovom klasifikacijom socijalne isključenosti. Posebno su visoko rizične osobe s dugotrajnog zatvorskog kaznom, recidivisti ili učestali počinitelji kaznenih djela koji su nakon izvršavanja zatvorske kazne, nakon povratka u svoju lokalnu zajednicu često suočeni sa stigmatizacijom i socijalnom isključenošću. Uz postojanje primarne kategorije, isključenosti, s obzirom na počinjenje zločina, ovu kategoriju možemo prepoznati i u nekoliko drugih kategorija socijalne isključenosti: socijalna isključenost s obzirom na ekonomski status, obiteljsku strukturu i obrazovanje, a čiji su se uzroci razvili paralelno s primarnom kategorijom.

Izlazak iz zatvora veliki je izazov po pitanju socijalne integracije, odnosno ponovnog povezivanja s obitelji, djecom, uspostavljanja interpersonalnih odnosa, ali i suočavanje s nizom rizika od socijalne isključenosti kao što su nezaposlenost, problem prijave prebivališta, problem smještaja i stanovanja, problem prilagodbe društveno prihvatljivog ponašanja i opstanka na slobodi. Vrlo često, zbog neznanja i neinformiranosti pojedinci nakon izvršavanja zatvorskih kazni ne poštuju brojne rokove kao što je prijava na Zavod za zapošljavanje, zdravstvenu zaštitu i sl., zbog čega gube navedena prava, čime se dodatno guraju na društvene margine. Jedan od glavnih uzroka slabe integracije bivših osuđenika u zajednicu je psihološki efekt, izgubljenost u vremenu i prostoru, osjećaj manje vrijednosti i sram zbog kaznenog djela te izostanak informacija.

Posebno ranjivu skupinu počinitelja kaznenih djela koji izvršavaju zatvorsku kaznu čine zatvorenici roditelji. Riječ je o skupini zatvorenika kojima je tijekom izdržavanja zatvorske kazne zbog počinjenog kaznenog djela onemogućeno da u potpunosti ostvaruju svoju roditeljsku ulogu. Također, ovdje se radi i o pravima djeteta zatvorenika koja su zajamčena mnogim zakonskim propisima, ali se u praksi ne mogu ostvariti jer su roditelji zatvorenici i djeca dulje odvojeni. Roditeljima zatvorenicima i njihovođi djeci zajamčeni su kontakti (posjeti, pisma, paketi, telefonski razgovori), međutim način ostvarenja tih kontakata otežan je iz više razloga, što u konačnici onemogućuje njihovu integraciju i pridonosi socijalnoj isključenosti zatvorenika roditelja (i bivših zatvorenika roditelja), njihove djece i ostalih članova obitelji¹.

Prioriteti svake društvene zajednice su osiguravanje uvjeta za veći stupanj socijalne uključenosti, a time i smanjenja nejednakosti u društvu te osiguravanje uvjeta za sprečavanje nastanka novih kategorija socijalno isključenih osoba uz uspostavu koordiniranog sustava potpore skupinama u riziku od siromaštva i socijalne isključenosti.

Kako postići viši stupanj socijalne uključenosti navedene kategorije, pokušalo se dati odgovor tijekom skupa kao i ovim zbornikom koji držite u rukama. Preko povezanosti teorije, istraživanja i prakse stručnjaci iz sustava pravosuđa, uključujući zatvorski sustav i sustav probacije, socijalne skrbi, zdravstva i nevladinih organizacija naglašavaju potrebu razvijanja multisektorskog i interdisciplinarnog pristupa u integraciji osoba za vrijeme i nakon izvršavanja zatvorske kazne.

Sastavni dio ovog zbornika je i popis svih izlagača i njihovih podataka koji mogu poslužiti kao baza za umrežavanje i buduću suradnju.

Literatura:

1. Šućur, Z., (2006). Siromaštvo, nezaposlenost i socijalna isključenost. UNDP. Zagreb
2. Vlada Republike Hrvatske, (2014) Strategija borbe protiv siromaštva i socijalne isključenosti. Po-sjećeno 26. 9. 2017. na mrežnoj stranici Vlade Republike Hrvatske: <https://vlada.gov.hr/UserDoc-sImages/ZPPI/Strategije/Strategija%20borbe%20protiv%20siroma%C5%A1tva.pdf>.

---

¹ Više o pravima djece zatvorenika roditelja, načinu ostvarivanja kontakata između roditelja zatvorenika i njihove djece te perspektivi stručnih djelatnika Odjela tretmana u kaznionicama o poteškoćama i mogućnostima unapređenja u preglednom radu autorice Maj-dak. M. koji je u postupku objave u časopisu Revija za socijalnu politiku (predviđeno vrijeme objave je 2018. godina).

KOMPARATIVNA EUROPSKA PRAKSA PREVENCIJE I SMANJENJA SOCIJALNE ISKLJUČENOSTI OSUĐENIKA

Sažetak

Probacijska služba u Republici Hrvatskoj mlada je služba u kazneno-pravnom sustavu koja je u proteklih sedam godina postala iznimno važna u izvršavanju kazni te radu s osuđenicima u zajednici. Probacijski poslovi od posebnog su interesa za Republiku Hrvatsku, a od osnivanja Probacijska služba svake godine izvršava sve veći broj predmeta. Hrvatska probacija izgrađena je na temeljima najbolje europske probacijske prakse te se kontinuirano razvija i nadograđuje implementirajući uspješne programe koji donose dobre rezultate u drugim europskim državama. Upravo zahvaljujući probacijskim službama te profesionalnom i predanom radu probacijskih službenika, čiji je rad balans između kontrole i podrške osuđenicima, socijalna isključenost osuđenika znatno se smanjila. Europske države na različite načine pristupaju radu s osuđenicima i preko različitih instituta smanjuju njihovu socijalnu isključenost. U ovom radu fokus će biti na aktivnostima Probacijske službe u Republici Hrvatskoj, ali također će se predstaviti i nekoliko drugih europskih praksi.

Ključne riječi: probacija, reintegracija, resocijalizacija, zajednica

1. Uvod

1.1. Europska praksa kao temelj izgradnje Probacijske službe u Hrvatskoj

Probacijska služba u Hrvatskoj ustrojena je tijekom pregovora o hrvatskom članstvu u Europskoj uniji. Upravo zahvaljujući činjenici da je razvoj vezan uz pristupanje Hrvatske Europskoj uniji, gradnja službe rađena je uz pomoć brojnih projekata Europske unije pa je hrvatska probacija potpuno u skladu s preporukama Europske unije i Vijeća Europe. Dakle, u gradnji hrvatskog modela probacije korištena je najbolja europska praksa, predviđeni su »tipični« probacijski poslovi te održivi profesionalni model sustava. Prvi primjeri dobre prakse dobiveni su od probacijskih službenika iz Velike Britanije – Engleske i Walesa². Uslijedio je 21 mjesec dug IPA projekt suradnje s Velikom Britanijom i Češkom³ tijekom kojega su, među ostalim, za sve probacijske službenike provedeni edukacijski moduli za povećanje razine profesionalnih kompetencija. Edukacija

---

¹ Ministarstvo pravosuđa, Uprava za kazneno pravo i probaciju, Zagreb, jana.spero@pravosudje.hr

² Bilateralni projekt »Transitional Support to the Development of Probation System in the RoC« (SPF).

³ IPA Programme 2008 »Development of the Probation Services in Croatia«.

je obuhvatila izradu i korištenje alata za procjenu rizika, tehnike vođenja motivacijskih razgovora, prosocijalno modeliranje, prepoznavanje i reagiranje na kriminogene potrebe osuđenika i druge ciljane edukacije za rad s različitim kategorijama počinitelja kaznenih djela. Hrvatski probacijski službenici nastavili su prikupljati primjere dobre prakse preko bilateralnih projekata s probacijskim službama Rumunske i Norveške, a sljedeći veliki projekt donio je suradnju sa Španjolskom i Njemačkom⁴. Tijekom ovog projekta nastavljena je edukacija probacijskih službenika koji su educirani za tri posebne vrste grupnih tretmanskih programa – rad s počiniteljima seksualnih kaznenih djela, počiniteljima rodno uvjetovanih kaznenih djela te rad s ostalim počiniteljima kaznenih djela. Dobra edukacija probacijskih službenika osnovni je preduvjet njihove profesionalnosti i kompetentnosti za rad s kompleksnim probacijskim predmetima čiji očekivani rezultati nisu samo kontroliranje provođenja obveza nametnutih od nadležnih tijela već i pomoći u snalaženju u zajednici koja donosi smanjenje socijalne isključenosti pojedinca.

1.2. Model hrvatske probacije

Probacijska služba u Hrvatskoj državna je služba koja djeluje kao dio Ministarstva pravosuđa Republike Hrvatske. Ustrojena je kao Sektor za probaciju (Uredba o unutarnjem ustrojstvu Ministarstva pravosuđa, NN broj 28/12) koji se sastoji od središnjeg ureda u Ministarstvu pravosuđa i 12 lokalnih probacijskih ureda koji pokrivaju veće ili manje teritorijalno područje. Za rad s osuđenicima ustrojeni su probacijski uredi u Bjelovaru, Osijeku, Požegi, Puli, Rijeci, Sisku, Splitu, Varaždinu, Zadru, Dubrovniku te dva ureda u Zagrebu. Svaki probacijski ured sastoji se od voditelja ureda, probacijskih službenika i upravnog referenta. U središnjem uredu formirana je Služba sa četiri odjela koji se brinu o provođenju konkretnih probacijskih zadataka u lokalnim probacijskim uredima. Probacijski službenici visoko su obrazovane osobe: socijalni pedagozi, socijalni radnici, psiholozi i pravnici te iznimno drugi stručnjaci u području ostalih društvenih i humanističkih znanosti. U Sektoru za probaciju trenutačno je zaposleno 96 osoba, od čega 15 u središnjem uredu, a 81 u lokalnim probacijskim uredima. Tijekom 2016. godine probacijski uredi zaprimili su na izvršavanje 4147 novih predmeta. Valja naglasiti kako je Probacijska služba tijekom 2016. godine, a u odnosu na 2012. godinu, gotovo utrostručila broj predmeta u radu. Probacijska služba uključena je u svim fazama kaznenog postupka u rad s osuđenicima. U skladu sa Zakonom o probaciji (NN, broj 153/09) u fazi prije pokretanja kaznenog postupka probacija nadzire izvršavanje obveza naloženih prema rješenju državnog odvjetnika te dostavlja izvješća državnom odvjetništvu i sudu; tijekom kaznenog postupka probacija na traženje suda dostavlja izvješća relevantna za izbor vrste i mjere kazneno-pravne sankcije; nakon izricanja pravomoćne sudske presude probacija izvršava »alternativne sankcije« rad za opće dobro i uvjetnu osudu uz zaštitni nadzor i/ili posebne obveze i/ili

⁴ TFA Project »Support to further development and strengthening of the Probation Service in Croatia«.

sigurnosne mjere; u fazi izvršavanja zatvorske kazne probacija vrši zaštitni nadzor nad uvjetnim otpustom te dostavlja izvješća zatvoru/kaznionici i суду vezano uz uvjetni otpust i prekid zatvorske kazne. U svim fazama kaznenog postupka probacijski službenici pomažu osuđenicima u resocijalizaciji, a posebice kod uvjetnog otpusta osuđenika uz resocijalizaciju se pomaže i u reintegraciji osuđenika u zajednicu.

2. Prevencija socijalne isključenosti osuđenika

2.1. Međunarodni standardi

Postoji mnogo međunarodnih dokumenata koji propisuju pravila ili daju preporuke vezane uz probacijske poslove i rad s osuđenicima, a sve u cilju osiguravanja najučinkovitije reintegracije u društvo. Vijeće Europe razvilo je najvažnije standarde u Europi, a probacijski poslovi od posebnog su interesa i za Europsku uniju pa je njihova suradnja na polju probacije redovita i usuglašena. Najvažniji dokumenti Vijeća Europe predstavljaju standarde kojih se pridržavaju sve države članice Vijeća Europe⁵. Također je važno spomenuti i da je Europska unija donijela okvirne odluke i u odnosu na probacijske predmete, a koje su stvorile temelje za bližu suradnju zemalja članica i učinile daljnji korak u pogledu najbolje resocijalizacije i reintegracije počinitelja⁶. Hrvatska je ove Okvirne odluke implementirala u svoje zakonodavstvo putem Zakona o pravosudnoj suradnji u kaznenim stvarima s državama članicama Europske unije, a temeljem čega je Probacijska služba u Hrvatskoj već izvršavala nekoliko stranih presuda te je nekoliko hrvatskih osuđenika zatražilo transfer probacijskih predmeta u druge države članice Europske unije.

---

⁵ Recommendation CM/Rec (2010)1 of the Committee of Ministers to member states on the Council of Europe Probation Rules; https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectID=09000016805cfbc7;

Recommendation CM/Rec (2017) 3 on the European rules on community sanctions and measures; https://www.google.hr/url?url=https://rm.coe.int/168070c09b&rct=j&frm=1&q=&esrc=s&sa=U&ved=0ahUKewif2_XanNrWAhXiJ8AKHWPGa68QFgg-SMAA&usg=A0vVaw2_KyLTJehA5fBxVN_UjK6e;

Recommendation R(97)12 of the Committee of Ministers to Member States on staff concerned with the implementation of sanctions and measures; Recommendation R(2003)22 of the Committee of Ministers to member states on conditional release [http://www.google.hr/url?url=http://pjip-eu.coe.int/documents/3983922/6970334/CMRec%2B\(97\)%2B12%2Bon%2Bstaff%2Bconcerned%2Bwith%2Bsanctions%2Band%2Bmeasures.pdf/7c3d8252-e330-43ea-a6a4-561a091725b2&rct=j&frm=1&q=&esrc=s&sa=U&ved=0ahUKewj4f_5nRWAhVa0MAKhD9_AwsQFggSMAA&usg=A0vVaw2SE_4iJf83Fy2gl8_GwEor](http://www.google.hr/url?url=http://pjip-eu.coe.int/documents/3983922/6970334/CMRec%2B(97)%2B12%2Bon%2Bstaff%2Bconcerned%2Bwith%2Bsanctions%2Band%2Bmeasures.pdf/7c3d8252-e330-43ea-a6a4-561a091725b2&rct=j&frm=1&q=&esrc=s&sa=U&ved=0ahUKewj4f_5nRWAhVa0MAKhD9_AwsQFggSMAA&usg=A0vVaw2SE_4iJf83Fy2gl8_GwEor);

⁶ Framework Decision 2008/947/JHA on the application of the principle of mutual recognition of judgments and probation decisions with a view to the supervision of probation measures and alternative sanctions | Framework Decision 2009/829/JHA on the application between Member States of the European Union of the principle of mutual recognition to decisions on supervision measures as alternative to provisional detention. (Zakon o pravosudnoj suradnji u kaznenim stvarima s državama članicama Europske unije, NN 91/10, 81/13, 124/13, 26/15;

Okvirna odluka Vijeća 2008/947/PUP od 27. studenoga 2008. o primjeni načela uzajamnog priznavanja na presude i probacijske odluke s ciljem nadzora probacijskih mjera i alternativnih sankcija, dostupna na <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=CELEX%3A02008F0947-20090328>

Okvirna odluka Vijeća 2009/829/PUP od 23. listopada 2009. o primjeni načela uzajamnog priznavanja odluka o mjerama nadzora među državama članicama Europske unije kao alternativa privremenom pritvoru, dostupna na <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=CELEX%3A32009F0829>.

Europska probacijska pravila (Council of Europe, 2010.) uspostavljaju 17 temeljnih načela za probacijske službe u Europi i postavljaju osnovna pravila o organizaciji i službenicima, ali su također usmjerena i na suradnju probacije s drugim agencijama. U skladu s europskim pravilima, probacija se odnosi na izvršavanje sankcija i mjera u zajednici koje su definirane zakonom i nametnute počinitelju kaznenog djela. Probacijske službe provode niz aktivnosti i intervencija koje uključuju nadzor, usmjeravanje i pomoć, a sve u cilju socijalne uključenosti osuđenika koja pridonosi sigurnosti zajednice. Europska probacijska pravila posebnu pozornost posvećuju probacijskim izvješćima, radu za opće dobro, mjerama nadzora, radu s obitelji počinitelja, elektroničkom nadzoru i radu sa stranim državljanima. Europska probacijska pravila glede suradnje s drugim tijelima ističu važnost povezivanja probacije i davanje informacija sudovima i drugim nadležnim tijelima. Izričita su glede potrebe da probacijske službe potiču suradnju kako bi olakšale reintegraciju osuđenika i zadovoljile potrebe osuđenika kao članova društva.

Europska pravila o sankcijama i mjerama u zajednici (Council of Europe, 2017.) posljednja su preporuka koja propisuje najnovije standarde vezane uz sankcije i mjere u zajednici koje se primjenjuju na države članice Vijeća Europe. Usvojena su u ožujku 2017. kao nova verzija ranije istoimene preporuke, a sastoje se od 10 cjelina⁷ čiji je osnovni cilj utvrđivanje alternativa zatvoru. U tom smislu, osnovna načela ističu da sankcije i mjerne u zajednici mogu pružiti pravedan i učinkovit nadzor, usmjeravanje i pomoć osumnjičenicima ili počiniteljima kaznenih djela bez pribjegavanja lišenju slobode. Kako bi se to postiglo, nacionalni zakonodavni okvir mora osigurati dovoljan raspon kazni i mjera, tijekom čije provedbe se moraju poštovati sva ljudska prava.

2.2. Hrvatska

Probacijski službenici u Hrvatskoj rade s velikim brojem osuđenika bilo da je riječ o izvršavanju alternativnih sankcija ili o nadzoru osoba na uvjetnom otpustu. Provođenje alternativnih sankcija (rad za opće dobro, uvjetna osuda sa zaštitnim nadzorom/posebnom obvezom/sigurnosnom mjerom) omogućuje da osoba koja je počinila kazneno djelo ostane u svom domu, obitelji, socijalnom okruženju, na svom radnom mjestu, no da se ipak kontrolira i izvršava određene obveze. Ovaj način izvršavanja kazne donosi i znatne uštede proračuna: jedan dan zatvora u Hrvatskoj stoji 400 kuna, a jedan dan probacije 10 kuna. Najveći broj predmeta u radu probacijske službe jesu predmeti rada za opće dobro putem kojih osuđenici vraćaju »dug društvu«. Rad za opće dobro izvršava se u pravnim osobama/tijelima javne vlasti koja se bave humanitarnim, ekološkim ili komunalnim djelatnostima, odnosno poslovima od opće nacionalnog interesa ili interesa za lokalnu zajednicu. Radom za opće dobro probacijska je služba dokazala inovativnost i

⁷ Celine uključuju: 1. Osnovna načela; 2. Pravni okvir; 3. Sankcije i mjere Zajednice: provedba i metode; 4. Sudjelovanje zajednice; 5. Suglasnost, suradnja i ovrh; 6. Nepoštovanje i opoziv; 7. Organizacija, zaposlenici i resursi; 8. Postupci inspekcije, nadzora i pritužbe; 9. Istraživanje, evaluacija, rad s medijima i javnost; 10. Pregled pravila.

osnovnu usmjerenost pomoći zajednici. Naime, za elementarne nepogode u istočnoj Slavoniji u svibnju 2014. godine osuđenici uključeni u probaciju sudjelovali su u sanaciji štete neposrednom pomoći na poplavljrenom području i radom u pravnim osobama zaduženim za prikupljanje humanitarne pomoći. Grupa od 30-ak osuđenika koja je smještena u volonterski kamp na poplavljrenom području sanirala je posljedice poplave kontinuirano 25 dana, ostvarivši na ovaj način ukupno 11.000 sati rada za opće dobro. Na taj način su se osuđenici u svojoj lokalnoj zajednici dokazali kao osobe koje pomažu i koje su premostile socijalnu izoliranost.

Glede nadzora nad osobama na uvjetnom otpustu, uloga probacije iznimno je važna i specifična jer je često riječ o osobama kojima je pomoći potrebnija od kontrole. Nadzor osobe na uvjetnom otpustu uključuje izradu procjena kriminogenih rizika i potreba te izradu pojedinačnog programa postupanja temeljem kojega će se osoba nadzirati sve do isteka zatvorske kazne. Probacijski službenik izrađuje službene zabilješke o susretima s osuđenikom tijekom uvjetnog otpusta, a osoba pod nadzorom dužna je prijaviti svaku promjenu boravišta tijekom uvjetnog otpusta. Probacija dostavlja izvješće sucu izvršenja u slučaju nepridržavanja obveza u okviru uvjetnog otpusta, redovita izvješća tijekom uvjetnog otpusta te obavijest o sumnji na počinjeno novo kazneno djelo. Nakon isteka nadzora uvjetnog otpusta probacija dostavlja zaključno izvješće sucu izvršenja.

2.3. Velika Britanija

Engleska i Wales imaju 55 milijuna stanovnika te 153 zatvorenika na 100.000 stanovnika. Probacijska služba (CEP, 2015.) u Engleskoj i Walesu radi s odraslim počiniteljima. Probacijske poslove obavlja nacionalna služba NOMS - *National Offender Management Service* čiji je cilj smanjenje recidiva i zaštita javnosti. Nacionalna probacijska služba pod nadležnošću je Ministarstva pravosuđa, organizirana kroz posebne probacijske organizacijske jedinice tzv. *probation trusts*. Međutim, od 2004. godine započela je privatizacija izvršavanja većine probacijskih poslova. NOMS osigurava suradnju između probacije i zatvorskog sustava te uključivanje raznih vladinih i nevladinih agencija u pružanje programa tretmana za osuđenike. Ukupan broj službenika je oko 21.000, a rade s više od 200.000 predmeta godišnje. Vrlo zanimljiv pristup radu s osuđenicima predstavlja MAPPA⁸ sustav, koji uključuje suradnju većeg broja različitih agencija (probacija, policija, socijalna služba, zdravstvene i edukacijske službe, ured za zapošljavanje i slično) koje zajednički rade na pojedinim slučajevima kako bi se pripremila što bolja reintegracija počinitelja kaznenog djela te kako bi se što bolje zaštitila zajednica u koju se osoba vraća.

2.4. Španjolska

Španjolska ima 46,9 milijuna stanovnika te 162 zatvorenika na 100.000 stanovnika.

⁸ Multi-agency public protection arrangements.

Probacijska služba (CEP, 2015.) dio je zatvorskog sustava, a probacijski službenici profesionalci su iz područja socijalnog rada, psihologije i prava. Službenici rade s oko 185.000 predmeta alternativnih sankcija godišnje (rad za opće dobro) i s oko 10.000 uvjetnih otpusta. Za osuđenike su predviđeni i individualni rad, ali i brojne tretmanske grupe koje su usmjerene na što lakše uključivanje osuđenika u normalan život u zajednici. Posebna se pažnja posvećuje programima za rad s počiniteljima seksualnih kaznenih djela, rad s ovisnicima, rad s osobama s mentalnim teškoćama, rad s počiniteljima obiteljskog nasilja i slično. Osim toga, zatvorski sustav u Španjolskoj predviđa različite faze služenja kazne, koje su usmjerene na prilagodbu osobe na život u zajednici nakon služenja zatvorske kazne. U tom smislu otvoreni tip zatvora u Španjolskoj glavni je korak u prevenciji socijalne isključenosti s obzirom na to da su zatvorenici dužni provoditi noć u zatvoru, dok tijekom dana izlaze na slobodu gdje se školuju ili su zaposleni.

2.5. Norveška

Norveška ima 4,8 milijuna stanovnika te 70 zatvorenika na 100.000 stanovnika. Probacijska služba (CEP, 2015.) čini jedinstvenu organizaciju zajedno sa zatvorskim sustavom, a koja je nezavisno tijelo pod nadležnošću Ministarstva pravosuđa. Oko 300 probacijskih službenika raspoređeno je u centralni ured, regionalne i lokalne urede. Probacijska služba redovito surađuje s obrazovnim i edukacijskim agencijama jer je edukacija osuđenika jedan od prioriteta u cilju socijalne reintegracije. Probacijski službenici rade i s maloljetnim i s punoljetnim počiniteljima, a njihovi poslovi uključuju pisanje izvješća za policiju, tužitelje i sudove na početku kaznenog postupka; izvršavanje sankcija i mjera u zajednici koje uključuju rad za opće dobro, individualne tretmane osuđenika, tretmanske programe i medijaciju. Posebno se ističe rad probacijskih službenika u provođenju grupnog programa za osobe koje su vozile pod utjecajem alkohola (*Drunk Driving Programmes*). Također, zadatak probacijskih službenika je nadzor nad osobama na uvjetnom otpustu te elektronički nadzor. Posebnost ove službe visok je stupanj autonomnosti u donošenju odluka glede izvršenja kazni. Naime, probacijska služba odlučuje o načinu izvršavanja kazne u zajednici (npr. hoće li osoba izvršavati rad za opće dobro ili ne), a ne sud s obzirom na to da se kazne dijele na zatvorskou kaznu, kaznu u zajednici i novčanu kaznu. Glede elektroničkog nadzora, on se koristi za kazne zatvora do četiri mjeseca ili za nadzor osoba tijekom posljednjih mjeseci izvršavanja zatvorske kazne. Elektronički nadzor nije zamjena za rad službenika s osuđenicima pa tako probacijski službenici imaju čak četiri susreta mjesečno s osobama koje su pod elektroničkim nadzorom. Još jedan od programa koji osigurava prevenciju socijalne isključenosti je i sustav *drug court* koji predviđa da u svim slučajevima kada je počinitelj kaznenog djela ovisnik o drogama sudska predmet vodi specijalizirani sudac te se osobi omogućuje da umjesto služenja zatvorske kazne pristupi liječenju od ovisnosti pod nadzorom probacije i redovitom kontrolom suda. Norveški sustav uvjetnog otpusta povezan je s *Half-Way kućama* koje su dio zatvorskog

sustava. U prvoj fazi uvjetnog otpusta uvjetno otpuštena osoba mora sudjelovati u programu *Half-Way kuće* u kojoj boravi na način da je tijekom dana uključena u program edukacije ili radno angažirana, a noć provodi u kući. U kući se susreće sa svim kućanskim poslovima i uobičajenim načinom života na slobodi. Ovakav postupni izlazak na slobodu iznimno je važan za uklanjanje potencijalnih rizika od recidiva, uključivanja pojedinca na tržište rada te glede povratka u obiteljsko okruženje.

2.6. Irska

Irska ima 4,5 milijuna stanovnika te 85 zatvorenika na 100.000 stanovnika. Probacijska služba (CEP, 2015.) jedinstvena je državna agencija pod nadležnošću Ministarstva pravosuđa. Probacijska služba ima oko 500 djelatnika – probacijski službenici, nadzornici rada za opće dobro, administrativni službenici i rukovodeći kadar. Zaduženi su za izradu izvješća za sudove prije izricanja sankcije, izvršavanje alternativnih sankcija: rad za opće dobro, uvjetna osuda i probacijski nadzor te i za nadzor uvjetno otpuštenih osoba. Valja naglasiti kako probacijski službenici uglavnom svoje poslove obavljaju u zajednici, međutim rade i u zatvorima i pritvorima gdje stupaju u kontakt s onim osobama koje će nakon puštanja na slobodu biti vjerojatno pod nadzorom probacije. U ovoj fazi probacijski službenici mogu također zatvorenicima i njihovim obiteljima pružiti pomoć u pripremi za ponovno življenje u zajednici. Jedan od ključnih programa je i program povratka u zajednicu⁹, poticajna shema za nadzirano otpuštanje zatvorenika koji obavljaju neplaćeni rad u zajednici kao uvjet njihova prijevremenog puštanja na slobodu.

3. Zaključak

Probacijske službe u Europi imaju vrlo dugu tradiciju. Tako primjerice probacijske službe u Velikoj Britaniji i Irskoj imaju više od 100 godina djelovanja iza sebe, međutim s njima u korak idu i novoformirane probacijske službe diljem Europe. Formiranje profesionalne probacijske službe u bilo kojoj državi pridonosi izricanju sve većeg broja alternativnih sankcija te daje veliki doprinos poštovanju ljudskih prava i prevenciji socijalne isključenosti osuđenika. Probacijske službe rade po principu individualnog pristupa koji omogućuje da svaki pojedinac ima program koji prati sve njegove potrebe tijekom nadziranog razdoblja. Kao i u drugim državama, i u Hrvatskoj je probacija ispunila svoj cilj i postala iznimno relevantan čimbenik kaznenog-pravnog sustava. S obzirom na to da su partneri prepoznali kvalitetan doprinos profesionalne probacijske službe, broj predmeta u radu iz godine u godinu se povećava. Tako je 2012. godine zaprimljeno 1573 predmeta (Ministarstvo pravosuđa, 2013.), 2013. godine 3304 predmeta (Ministarstvo pravosuđa, 2014.), 2014. godine 3618 predmeta (Ministarstvo pravosuđa, 2015.), 2015. godine 3911

⁹ The Community Return Scheme.

predmeta (Ministarstvo pravosuđa, 2016.), a 2016. godine 4147 novih predmeta (Ministarstvo pravosuđa, 2017.). Tome treba pridodati odlične rezultate u izvršavanju probacijskih poslova, s obzirom na to da je više od 90 % predmeta uspješno završeno, a osobe uključene u probaciju su tijekom 2016. godine odradile ukupno 539.770 sati rada za opće dobro (Ministarstvo pravosuđa, 2017.). Posredovanjem probacijskih službenika i uključivanjem osuđenika na izvršavanje poslova koji su od posebnog interesa za njihovu lokalnu zajednicu postiže se kvalitetna reintegracija počinitelja kaznenih djela. Najbolji pokazatelj uspješnosti jesu brojni primjeri osuđenika koji su nakon završetka rada za opće dobro dobili zaposlenje u pravnoj osobi u kojoj su izvršavali kaznu te primjeri osuđenika koji su nastavili volontirati na mjestima gdje su izvršavali rad za opće dobro. Probacijske službe pružaju pojedincima drugu šansu, a ključna poruka koju treba poslati javnosti jest da se osobe mogu promijeniti. Probacijska služba nevidljiva je ruka koja pomaže osuđenicima na njihovu putu promjene koji vodi u bolje i sigurnije društvo za sve nas.

Literatura:

1. CEP (2015). Summary information on Spain. Posjećeno 20. 9. 2017. na mrežnoj stranici: <http://cep-probation.org/wp-content/uploads/2015/03/Summary-information-on-Spain.pdf>.
2. CEP (2015). Summary information on Norway. Posjećeno 20. 9. 2017. na mrežnoj stranici: <http://cep-probation.org/wp-content/uploads/2015/03/Summary-information-on-Norway.pdf>.
3. CEP (2015). Summary information on Ireland. Posjećeno 20. 9. 2017. na mrežnoj stranici: <http://cep-probation.org/wp-content/uploads/2015/03/Summary-information-on-Ireland.pdf>.
4. CEP (2015). Summary information on England and Wales. Posjećeno 20. 9. 2017. na mrežnoj stranici: <http://cep-probation.org/wp-content/uploads/2015/03/Summary-information-on-England-and-Wales.pdf>.
5. Council of Europe (2010). Recommendation CM/Rec (2010)1 of the Committee of Ministers to member states on the Council of Europe Probation Rules. Posjećeno 20. 9. 2017. na mrežnoj stranici: https://www.pmscr.cz/download/mezdoken_European_Probation_Rules.pdf.
6. Council of Europe (2017). Recommendation CM/Rec (2017) 3 on the European rules on community sanctions and measures <https://rm.coe.int/168070c09b>.
7. Ministarstvo pravosuđa (2013). Izvješće o radu probacijske službe za 2012. godinu. Posjećeno 20. 9. 2017. na mrežnoj stranici: [https://pravosudje.gov.hr/?id=16407&pregled=1&datum=Wed%20Jul%2005%202017%2014:04:37%20GMT+0200%20\(Central%20European%20Daylight%20Time\)](https://pravosudje.gov.hr/?id=16407&pregled=1&datum=Wed%20Jul%2005%202017%2014:04:37%20GMT+0200%20(Central%20European%20Daylight%20Time)).
8. Ministarstvo pravosuđa (2014). Izvješće o radu probacijske službe za 2013. godinu. Posjećeno 20. 9. 2017. na mrežnoj stranici: [https://pravosudje.gov.hr/?id=16407&pregled=1&datum=Wed%20Jul%2005%202017%2014:04:37%20GMT+0200%20\(Central%20European%20Daylight%20Time\)](https://pravosudje.gov.hr/?id=16407&pregled=1&datum=Wed%20Jul%2005%202017%2014:04:37%20GMT+0200%20(Central%20European%20Daylight%20Time)).
9. Ministarstvo pravosuđa (2015). Izvješće o radu probacijske službe za 2014. godinu. Posjećeno 20. 9. 2017. na mrežnoj stranici: [https://pravosudje.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Probacija/Godišnja izvješća/Godišnje izvješće za 2014.pdf](https://pravosudje.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Probacija/Godišnja%20izvješća/Godišnje%20izvješće%20za%202014.pdf).

10. Ministarstvo pravosuđa (2016). Izvješće o radu probacijske službe za 2015. godinu. Posjećeno 20. 9. 2017. na mrežnoj stranici: <https://pravosudje.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Probacija/Godi%C5%A1nja%20izvje%C5%A1C4%87a/Godi%C5%A1nje%20izvje%C5%A1C4%87e%20za%202015.pdf>.
11. Ministarstvo pravosuđa (2017). Izvješće o radu probacijske službe za 2016. godinu. Posjećeno 20. 9. 2017. na mrežnoj stranici: <https://vlada.gov.hr/UserDocsImages//Sjednice/2017/08%20kolovoz/54%20sjednica%20VRH//54%20-%202011.pdf>.
12. Uredba o unutarnjem ustrojstvu Ministarstva pravosuđa (2012). Narodne novine, 28/12.
13. Zakon o probaciji (2009). Narodne novine, 153/09.

Jana Špero, mag. iur. univ. spec. crim

COMPARATIVE EUROPEAN PRACTICE IN THE PREVENTION REDUCEMENT OF THE SOCIAL EXCLUSION OF THE OFFENDERS

Summary

The Probation Service in the Republic of Croatia is a young service within the criminal justice system. It has become extremely important in the past 7 years regarding the enforcement of the sentences and regarding the work with the offenders in the community. Probation tasks are of special interest of the Republic of Croatia, and since its establishment, the Probation Service has been increasing the caseload every year. Croatia's probation system is built on the foundations of the best European practice and is continually developing and upgrading by implementing successful programs that bring good results in other countries in Europe. Thanks to the probation services and the professional and devoted work of probation officers whose work represents a balance between the control and support of offenders, the social exclusion of the offenders has decreased considerably. Different countries in Europe approach the work with offenders in different ways and use various institutes to reduce the social exclusion. In this paper, the focus will be on the activities of the Probation Service in the Republic of Croatia but it will also present several other good European practices.

Key words: probation, reintegration, resocialization, community

Zvonimir Penić, dipl. soc. radnik¹
Kristina Vlahović, dipl. soc. radnica²
Mirjana Malek, mr. sc.³

SOCIJALNA ISKLJUČENOST I POSTPENALNI PRIHVAT ZATVORENIKA - IZAZOVI MODERNE PRAKSE

Sažetak

U ovom radu analizirat će se aktivnosti koje zatvorski sustav provodi s ciljem uključivanja zatvorenika u život na slobodi u skladu sa zakonom i društvenim pravilima. Poštujući zakonom i Ustavom zajamčena ljudska prava zatvorenika te princip rehabilitacije, za svakog se zatvorenika donosi pojedinačni program izvršavanja kazne zatvora koji se sastoji od niza propisanih postupaka i mjera kojima su cilj socijalna rehabilitacija i reintegracija zatvorenika. Analizirajući sociodemografska obilježja zatvorenika, autori upućuju na potrebu podizanja razine zapošljivosti i obrazovnog statusa zatvorenika sa svrhom uspješnog uključivanja u socijalno i obiteljsko okruženje nakon izlaska na slobodu. Upućuje se na potrebu umrežavanja relevantnih dionika u tijeku postpenalnog prihvata s ciljem osiguravanja kvalitetne skrbi zatvorenicima implementacijom moderne europske prakse koja bi olakšala reintegraciju na svim područjima života, umanjila učinak stigmatizacije te tako prevenirala povratak na socijalnu marginu i ponovna devijantna ponašanja.

Ključne riječi: socijalna isključenost, zatvorenik, kriminogene potrebe, socijalna reintegracija, postpenalni prihvat

1. Uvod

Hrvatski penitencijarni sustav temelji se na ideji penološke rehabilitacije i socijalne inkluzije (Uzelac, Žakman-Ban, Farkaš, 2008.). Socijalna rehabilitacija i reintegracija zatvorenika procesi su koji počinju samim dolaskom na izdržavanje zatvorske kazne organiziranjem života što sličnijeg općim životnim okolnostima. Provođenje općih i posebnih tretmanskih programa te zapošljavanje radno sposobnih zatvorenika ima za cilj pripremu osoba za što kvalitetnije uključivanje u socijalno okruženje na slobodi, što naposljetu pridonosi smanjivanju stope recidivizma.

¹ Ministarstvo pravosuđa, Uprava za zatvorski sustav, Središnji ured, Zagreb, zvonimir.penic@uzs.pravosudje.hr

² Centar za dijagnostiku u Zagrebu, Zagreb, kristina.vlahovic@uzs.pravosudje.hr

³ Ministarstvo pravosuđa, Uprava za zatvorski sustav, Središnji ured, Zagreb, mirjana.malek@uzs.pravosudje.hr

2. Ljudska prava zatvorenika u kontekstu socijalne isključenosti

Socijalna isključenost je pluridimenzionalan koncept (Šućur, 2004.) te postoji više definicija ovog pojma. Za potrebe ovog rada najprikladnija nam se činila definicija francuskog Nacionalnog opservatorija za siromaštvo i isključenost⁴ prema čijim se viđenjima socijalna isključenost odnosi na sve slučajeve kidanja socijalnih veza. Tri su glavne dimenzije isključenosti: ekonomski (nezaposlenost, manjak novčanih sredstava), nepriznavanje socijalnih, građanskih i političkih prava te rupture u socijalnim odnosima (Šućur, 2004.). Stupanj socijalne isključenosti zatvorenika uglavnom je u skladu s duljinom izrečene kazne. Premda se zatvorenici koji se nalaze u zatvorskom sustavu do godine dana relativno brzo vraćaju u socijalnu sredinu, ipak postoji rizik njihove socijalne isključenosti – gubitak zaposlenja, prekid socijalnih kontakata te raspodjeljenje emocionalnih veza i obiteljskih zajednica (UNDP, 2006.). Nesumnjivo je postojanje korelacije duljine izrečene kazne i stupnja socijalne isključenosti pa će sve kazne zatvora koje su izrečene u duljem trajanju znatno pridonijeti povećanju razine socijalne isključenosti te pogodovati nastanku obostranog procesa razdvajanja u kojem društvena sredina »sve manje računa« na zatvorenika kao pripadnika svoje zajednice, a i sam zatvorenik gubi osjećaj pripadnosti socijalnoj sredini čiji je bio član prije dolaska na izdržavanje kazne. Zakonom o izvršavanju kazne zatvora (NN 128/99, 55/00, 129/00, 59/01, 67/01, 11/02, 190/03, 76/07, 27/08, 83/09, 18/11, 48/11, 125/11, 56/13, 150/13), (dalje u tekstu: Zakon) propisana je zabrana diskriminacije zatvorenika prema bilo kojoj osnovi⁵. Uvjeti u kojima se kazna izvršava kao i postupci koji se prema zatvorenicima poduzimaju ne smiju sadržavati dodatne elemente kažnjavanja, a lišavanje slobode ne smije uključivati tjelesnu zlouporabu posebice ako država želi ispuniti obvezu brige i poštovanja ljudskog dostojanstva svakog građanina.

Uzimajući u obzir heterogenost zatvoreničke populacije, možemo izdvojiti posebno ranjive skupine u koje ubrajamo žene, maloljetne zatvorenike, osobe s invaliditetom, osobe s duševnim smetnjama, ovisnike, strane državljanke, osobe starije dobi, nedovoljno obrazovane te nacionalne i seksualne manjine.⁶ Kada govorimo o aspektu socijalne isključenosti ranjivih skupina zatvorenika, treba izdvojiti zatvorenike osuđene na kaznu dugotrajnog zatvora za koje će biti potrebno osmislići dodatne programe kako bi se u što većoj mogućoj mjeri prevenirao nastanak negativnih posljedica izolacije kao što su potpuni gubitak interesa za širu društvenu zajednicu te fokusiranje isključivo na događanja u zatvorskome okruženju.⁷

⁴ Francusko službeno tijelo naziva L'Observatoire Nationale de la Pauvreté et de l'Exclusion.

⁵ Prema zakonu to podrazumijeva zabranu diskriminacije s obzirom na rasu, boju kože, spol, jezik, vjeru, političko ili drugo uvjerenje, nacionalno ili socijalno podrijetlo, imovinu, rođenje, naobrazbu, društveni položaj ili druge osobine.

⁶ Osim navedenih, postoje i podskupine posebno osjetljivih zatvorenika (osobe s problemima mentalnog zdravlja, fizički slabiji, povoljni, podložni manipulaciji i viktimiranju, počinjeljiti seksualnih delikata).

⁷ Na dan 31. prosinca 2015. godine u kaznionicama i zatvorima nalazilo se 98 zatvorenika (1 žena) osuđenih na kaznu dugotrajnog zatvora, što je iznosilo oko 5% ukupne zatvorske populacije (Uprava za zatvorski sustav, 2016.).

3. Pojedinačni programi izvršavanja kazne zatvora u funkciji smanjenja socijalne isključenosti

Na ublažavanje posljedica socijalne isključenosti može se djelomično utjecati prepoznavanjem kriminogenih potreba zatvorenika, odnosno detekcijom dinamičkih čimbenika rizika već pri samom dijagnostičkom postupku. Kriminogene potrebe predstavljaju ciljeve tretmana, tretmanom ih treba neutralizirati i istodobno razvijati nekriminogene potrebe, one koje su zajedničke svim ljudima (Mejovšek, 2002.). Kriminogene potrebe dinamički su atributi prijestupnika i smetnja su reintegraciji u društvo, mogu se mijenjati i na njih se može tretmanski djelovati. To su, npr., niska razina obrazovanja, prokriminalni stavovi, druženje s asocijalnim osobama, konzumiranje alkohola i droga (Mejovšek, 2002.). U skladu sa zakonskim odredbama, ako je osuđeniku izrečena kazna zatvora dulja od šest mjeseci, sudac izvršenja uputit će ga na izdržavanje kazne zatvora u Centar za dijagnostiku u Zagrebu (dalje u tekstu: Centar) koji obavlja poslove medicinske, socijalne, psihološke, pedagoške i kriminološke obrade zatvorenika s ciljem njihove klasifikacije, predlaganja donošenja orijentacijskog programa izvršavanja kazne zatvora te predlaganja kaznenog tijela u kojem će zatvorenik izdržavati kaznu.⁸ Nakon upućivanja u kazneno tijelo upravitelj na prijedlog stručnog tima donosi pojedinačni program izvršavanja kazne zatvora (dalje u tekstu: Program izvršavanja).

3.1. Opći i posebni programi tretmana

Tijekom izdržavanja kazne zatvorenike se putem Programa izvršavanja, u skladu s njihovim kriminogenim potrebama i motivacijom, uključuje u opće i posebne programe tretmana. Opći programi tretmana obuhvaćaju postupke prema zatvorenicima koji se odnose na izobrazbu, uključivanje u rad i radnokupacijske aktivnosti te svrhoprovjeto organiziranje slobodnog vremena, dok su posebni tretmanski programi usmjereni na smanjivanje dinamičnih kriminogenih čimbenika i namijenjeni su zatvorenicima sa specifičnim tretmanskim potrebama.⁹

3.2. Pogodnosti

Daljnji važan poticajni čimbenik u olakšavanju reintegracije koju nosi penalizacija su pogodnosti, kao značajan segment Programa izvršavanja. Zakonom su definirane kao skup poticajnih mjera usmjerenih na smanjivanje negativnih učinaka zatvaranja i poticanje u ostvarivanju Programa izvršavanja radi realizacije svrhe izvršavanja kazne zatvora.¹⁰

⁸ Stručni tim Centra za svakog zatvorenika provodi multidisciplinarnu dijagnostičku obradu na temelju čega predlaže osnovne tretmanske postupke nužne za ostvarenje svrhe izdržavanja kazne.

⁹ Tijekom 2015. godine u zatvorima, kaznionicama i odgojnim zavodima primjenjivali su se posebni programi: tretman ovisnika o alkoholu, tretman ovisnika o drogama, tretman osoba oboljelih od PTSP-a, trening kontrole agresivnog ponašanja, tretman seksualnih delinkvenata, tretman počinitelja kaznenih djela u prometu te Trening socijalnih vještina. Od edukativno razvojnih programa provodio se »Zatvorenik kao roditelj te program »Vozac - čimbenik sigurnosti u prometu«.

¹⁰ Vrsta i opseg pogodnosti ovise o stupnju sigurnosti i ograničenju slobode kretanja zatvorenika u kazrenom tijelu, ponašanju zatvorenika i postignutim učincima u izvršavanju Programa izvršavanja kazne zatvora (Pravilnik o pogodnostima zatvorenika, NN 66/10, 126/13, čl.3.).

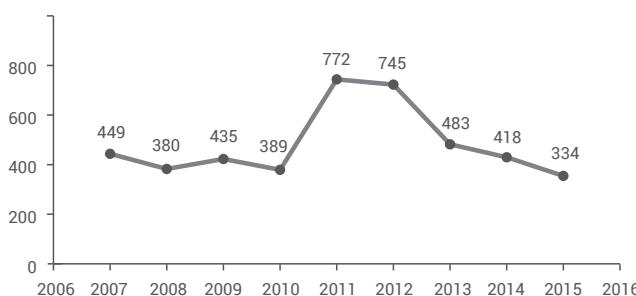
Iz ranjusa socijalne reintegracije posebno važnu ulogu imaju pogodnosti češćih dodira s vanjskim svijetom, odnosno pogodnosti izlaska izvan kaznenog tijela. Odobravanje korištenja pogodnosti izlaska može uvelike pridonijeti ublažavanju posljedica socijalne isključenosti zatvorenika, osim kod onih koji su osuđeni na kaznu dugotrajnog zatvora. Trenutačna zakonska odredba prema kojoj zatvorenici kojima je izrečena kazna dugotrajnog zatvora mogu započeti korištenje izlaska nakon 2/3 izdržane kazne zapravo znači da su svi zatvorenici koji su osuđeni i na »njakraće« kazne dugotrajnog zatvora de facto u potpunosti isključeni iz društvene zajednice tijekom razdoblja od najmanje 13,5 godina. Kako bi se prebrodili izazovi koje nosi dugotrajna izolacija, postoje nastojanja da se pri izmjeni zakonskih odredbi kojima se reguliraju pogodnosti kao zakonsko rješenje predloži i uvrštanje potpuno nove pogodnosti, tzv. vikend posjeti članova obitelji zatvoreniku u kaznionici/zatvoru¹¹ što bi uvelike pridonijelo ostvarivanju principa normalizacije i prevenciji socijalne isključenosti.

3.3. Obrazovanje

U skladu s važećim zakonskim propisima u zatvorima i kaznionicama organizira se izobrazba zatvorenika, odnosno opismenjavanje i osnovno školovanje bez obzira na dob. Obrazovanje zatvorenika organizirano je u suradnji s vanjskim obrazovnim institucijama tako da zatvorenici ovisno o mogućnostima i motivaciji mogu steći određeno zvanje.¹² Provedenom analizom potreba za obrazovanjem zatvorenika i maloljetnika utvrđeno je da najveći interes postoji za završetak osnovne škole, srednje škole i/ili osposobljavanje, odnosno prekvalifikaciju.

Tablica 3.1.

Broj zatvorenika i maloljetnika uključenih u izobrazbu u 2015. godini

Izvor: Ministarstvo pravosuđa, 2015.

¹¹ Korištenje ove pogodnosti odobravalo bi se zatvorenicima u samom kaznenom tijelu, gdje bi se dio prostora prenamijenio kako bi se stvorili uvjeti za vikend boravak članova obitelji sa zatvorenikom i provođenje zajedničkih aktivnosti (npr. priprema obroka, pomašanje djeci u svladavanju školskog gradiva i sl.).

¹² Iz potvrda o osposobljenosti i svjedodžbi o završenoj izobrazbi koje se uručuju zatvorenicima ne smije biti vidljivo da je ista stečena, odnosno završena tijekom izdržavanja kazne zatvora ili izvršavanja odgojne mjere. Zakonodavac je dao mogućnost zatvorenicima stjecanja više i visoke naobrazbe o vlastitom trošku ako se školovanje može uskladiti sa sigurnosnim razlozima.

Tablica 3.1. prikazuje uključenost zatvorenika i maloljetnika u obrazovanje od 2007. do 2015. godine. Prema tabelarnom prikazu vidljivo je kako se od 2013. godine broj zatvorenika uključenih u izobrazbu postupno smanjuje, što ne mora nužno biti izraz nemoćiviranosti zatvorenika, već je to ponajprije povezano sa smanjivanjem broja zatvorenika nakon promjena Kaznenog zakona i osnivanja probacijske službe. Prema Izvješću o stanju i radu kaznionica, zatvora i odgojnih zavoda za 2015. (Ministarstvo pravosuđa 2016.), više od 52,65% zatvorenika ima stečenu srednjoškolsku naobrazbu, dok je veći dio preostalih zatvorenika potrebno tijekom izdržavanja kazne motivirati za uključivanje u neki oblik obrazovanja.

3.4. Organizacija rada i slobodnog vremena

Tijekom izdržavanja kazne zatvoreniku se omogućuje rad u skladu s njegovim zdravstvenim sposobnostima i mogućnostima kaznenog tijela. Zatvorenici su radno angažirani na režijskim i pomoćnim tehničkim poslovima, u zatvorskim radionicama, a izvan kaznenih tijela temeljem ugovora s drugim poslodavcem ili putem nastavka rada kod poslodavca te nastavka obavljanja vlastite djelatnosti. Potonja zakonska mogućnost pridonosi očuvanju posla, prihoda, obiteljskih i socijalnih veza jer zatvorenik nije izdvojen iz radne sredine. Niska razina obrazovanja negativno utječe na mogućnosti zapošljavanja nakon otpuštanja s izdržane kazne zatvora, dok je razina zapošljivosti jedan od ključnih faktora koji mogu utjecati na smanjenje kriminalnog povrata (Mataija, 2014.). Maruna (2001., prema Mataija, 2014.) navodi kako je općenito poznato da je zaposlenje, osobito stabilno, fundamentalni izlaz u prevenciji i smanjenju recidiva, što uključuje i sudjelovanje u radnom procesu unutar zatvora, koje može biti korisno i s aspekta adaptacije na zatvorsku zajednicu i s aspekta uspješnije radne integracije nakon izlaska iz zatvora (Hamlyin i Lewis, 2000., prema Šućur i Žakman-Ban, 2004.). Prema istraživanju koje je tijekom 2005. provela *Howard League for Penal Reform*¹³, (Simon, 1999., prema Mataija, 2014.) proizlazi da je manjak legalnog zaposlenja jasno povezan s ponavljanjem kaznenog djela.¹⁴ Podaci prikupljeni tijekom dijagnostičke obrade zatvorenika pokazuju kako je radni staž koji zatvorenici imaju u velikom broju slučajeva diskontinuiran, vrlo često mijenjanju poslove te ponavljajuće rade na raznim pomoćnim i marginaliziranim poslovima. Nadalje, pri dolasku na izdržavanje kazne zatvora 68% zatvorenika nikada nije bilo u formalnom radnom odnosu.¹⁵ Izlaz iz nezaposlenosti otežavaju neposjedovanje znanja i vještina za kojima postoji potražnja ili manjak relevantnog radnog iskustva (Puljiz i sur., 2008.), što s obzirom na navedeno ostavlja prostor za prilagođavanje obrazovanja tržištu

¹³ Radna skupina zatvora Coldingley, Surrey, Engleska.

¹⁴ Prema rezultatima istraživanja pet mjeseci nakon otpuštanja s izdržavanja kazne zatvora 75% zatvorenika koji nisu bili u potrazi za redovitim zaposlenjem je recidiviralo, u usporedbi s 25% onih koji su aktivno tražili zaposlenje. Stopa recidivizma za biće zatvorenike koji su imali stalni posao iznosi je 15% (Mataija, 2014.).

¹⁵ Isto je utvrđeno na uzorku od 400 zatvorenika koji su od siječnja do lipnja 2017. godine prolazili dijagnostičku obradu. Samo 19% zatvorenika je do dolaska na izdržavanje kazne bilo u formalnom radnom odnosu.

rada, ali i usvajanje radnih navika te stjecanje radnog iskustva tijekom radnog procesa u zatvoru.¹⁶ Znatan udio zatvorenika, njih 35%¹⁷, pri dolasku na izdržavanje kazne zatvora nema efektivnog radnog staža. Upravo zbog opisanih karakteristika uključivanje u radni proces tijekom izdržavanja kazne zatvora pozitivno utječe na stvaranje radnih navika i uspostavljanje pozitivnog odnosa prema radu. U skladu s mogućnostima kaznenog tijela i interesom zatvorenika provode se i aktivnosti slobodnog vremena koje najčešće obuhvaćaju sportsko-rekreativne, kreativne i kulturne sadržaje. Strukturiranim aktivnostima slobodnog vremena prevenira se nastanak dokolice u zatvoreničkoj zajednici te se ujedno pridonosi održavanju pozitivne psihosocijalne klime unutar kaznenog tijela.

4. Društvene veze i razvijanje socijalne podrške

Kako bi se što više umanjili negativni učinci zatvaranja, zatvorenicima je potrebno osigurati dodir s vanjskim svijetom pristupom informacijama putem medija te putem dopisivanja, telefoniranja i posjeta (UNDP, 2006.). Održavanje obiteljskih veza i kontakata sa socijalnom sredinom smatra se ključnim tijekom izdržavanja kazne, međutim dislociranost kaznionica od mjesta boravka obitelji često je prepreka ostvarivanju prava na obiteljski kontakt koji je pravo zatvorenika, ali i članova njegove obitelji (UNDP, 2006.). Ako zatvorenik ima uredne kontakte s obitelji i djecom, bolje će se prilagoditi zahtjevima zatvora (Carlson i Cervera, prema Murray, 2005, prema Knežević, 2008.). S ciljem uvođenja novih modaliteta Programa izvršavanja Uprava za zatvorski sustav surađuje s tridesetak organizacija civilnog društva, čiji programi i aktivnosti pokrivaju različita područja rada, kao i sa županijskim centrima za zaštitu mentalnog zdravlja.

5. Postpenalni prihvat – izazovi moderne prakse

Temeljem zakonskih odredbi pripremanje zatvorenika za otpust počinje nakon dolaska na izdržavanje kazne, pri čemu ga se potiče na održavanje i intenziviranje obiteljskih odnosa. Najkasnije tri mjeseca prije otpusta kazneno tijelo uključuje zatvorenika u savjetodavni rad s ciljem pripreme za otpust.¹⁸ Uvjetni otpust nastavak je individualizacije kazne u fazi njezina izvršenja (Damjanović, Kokić-Puce, Klarić-Baranović, 2004), dok je postpenalni prihvat jedan oblik prevencije kriminaliteta jer se njime obuhvaćaju postupci prema osobama otpuštenim iz zatvora ili kaznionica kako bi im se omogućila kvalitetna socijalna reintegracija (Mikšaj, 1982.).

Područje poslijepenalne problematike, koja je u struci prepoznata kao jedan od značajnijih rizičnih čimbenika za kriminalni povrat, ostavlja mjesto za napredak. Kao jedan od

¹⁶ Prema autorima ovo se ograničenje ne odnosi isključivo na osobe s kriminalnim dosjeima ili problemima ovisnosti, već na demografske skupine (premladi, prestari, žene, Romi, osobe s invaliditetom) za koje među poslodavcima postoji predodžba da bi bile manje produktivne, posvećene ili lojalne na poslu, što zapravo u teži položaj stavlja osobe koje uz bivši zatvorenički status nose obilježe neke od navedenih kategorija, odnosno spomenute ranjive skupine zatvorenika.

¹⁷ Podaci su prikupljeni od siječnja do lipnja 2017. godine na 400 zatvorenika koji su prolazili dijagnostičku obradu.

¹⁸ Posebna se pozornost pridaje beskućnicima te se prihvat dogovara s nadležnom socijalnom službom ili organizacijama civilnog društva koje djeluju u ovom području.

mogućih načina osiguravanja kvalitetne skrbi zatvorenicima nakon izdržane kazne zatvora, ali i tijekom trajanja uvjetnog otpusta vidimo umrežavanje svih relevantnih dionika u mrežu koja mora biti sveobuhvatna, kontinuirana i djelovati sinergijski. Funkcija mreže ne bi podrazumijevala samo informiranje o pravima već bi imala i savjetodavnu ulogu s ciljem jačanja osobnih kapaciteta zatvorenika kako bi im se pružila podrška u nepovoljnoj životnoj situaciji. Potrebno je nastaviti razvijati modalitet suradnje s nadležnim socijalnim službama i probacijskim službenicima koji bi imali mogućnost ulaska u kazneno tijelo radi individualne pripreme zatvorenika za izlazak na slobodu. Važnu ulogu u zapošljavanju i reintegraciji bivših zatvorenika i zatvorenica ima i Hrvatski zavod za zapošljavanje koji provodi mjere aktivne politike zapošljavanja usmjerene na kategorije korisnika koji se teško zapošljavaju. Tijekom dosadašnjeg razdoblja vrlo se mali broj zatvorenika koristio ovim mjerama (Mataija, 2014.), stoga uloga HZZ-a u informiranju i pružanju podrške nije zanemariva. Nakon izdržane kazne zatvora jedan se dio zatvorenika nema gdje vratiti, a kao odgovor na ovaj problem prepoznajemo američki i britanski model kuće na pola puta (»*halfway houses*«) koje se danas smatraju najefikasnijim i najraširenijim modelom poslijepenalnog prihvata u svijetu za zatvorenike koji se u postupku pripreme za slobodu nalaze u nepovoljnim stambenim i životnim okolnostima.

6. Zaključak

Ovim radom nastojali smo prikazati strukturu izvršavanja kazne zatvora rehabilitacijskim pristupom što podrazumijeva individualizaciju kazne donošenjem pojedinačnog programa izdržavanja kazne zatvora koji sadrži aktivnosti usmjerene integraciji zatvorenika s naglaskom na njihove kriminogene potrebe. Polazeći od temeljnog cilja resocijalizacije, čiji je cilj pomoći zatvoreniku da se što bolje prilagodi zahtjevima obiteljskog i socijalnog okruženja nakon izlaska na slobodu, pred službenicima zatvorskog sustava stoji izazov razvijanja postojećih i implementiranja novih programa koji će zatvorenike osposobiti za odgovorno ponašanje u skladu s društvenim pravilima, što će, uz prilagodbu obrazovnih programa novim zahtjevima na tržištu rada, pridonijeti smanjenju teškoća u njihovoj socijalnoj integraciji. Uključivanje organizacija civilnog društva u reintegraciju zatvorenika neposredno utječe na smanjivanje stigme koja prati zatvorenike, što uz kvalitetno organiziran postpenalni pristup te umrežavanje svih relevantnih dionika može utjecati na smanjenje recidiva te sprečavanja njihova povratka na socijalnu marginu.

Literatura:

1. Carlson, B.E., Cervera, N., prema Knežević, M. (2008). Penologija u socijalnom radu (i socijalni rad u penologiji). Pravni fakultet u Zagrebu: Zavod za socijalni rad.
2. Damjanović, I., Kokić Puce, Z., Klarić-Baranović, S. (2004). Uvjetni otpust s izdržavanja kazne zatvora, 11 (2), 867-892.

3. Hamlyn, B., Lewis, D., prema Šućur, Z., Žakman-Ban, V. (2004.). Značajke života i tretmana žena u zatvoru. Časopis za opća društvena istraživanja, 6 (80), 1055 - 1081.
4. Izvjeće o stanju i radu kaznionica, zatvora i odgojnih zavoda za 2015. g. (2016). Ministarstvo pravosuđa. Posjećeno 10. 9. 2017. na mrežnoj stranici Ministarstva pravosuđa: <https://pravosudje.gov.hr/pristup-informacijama-6341/strategije-planovi-i-izvjesca/izvjesce-o-stanju-i-radu-kaznionica-zatvora-i-odgojnih-zavoda/6720>.
5. Jakić Hiti, L. (2016). Vključevanje prestopnikov v socialno in delovno okolje. Maribor: Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede.
6. Kazneni zakon, (2011). Narodne novine, NN 125/11, 144/12, 56/15, 61/15.
7. Knežević, M., (2008). Penologija u socijalnom radu (i socijalni rad u penologiji). Pravni fakultet u Zagrebu: Zavod za socijalni rad.
8. Kokić Puce, Z., Kovčo Vukadin, I. (2006). Izvršavanje alternativnih sankcija u Republici Hrvatskoj. Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, 13 (2), 745 - 794.
9. Maloić, S., Rajić, S. (2012). Potreba i značaj razvoja suradnje probacijskog sustava i sustava socijalne skrbi u RH. Ljetopis socijalnog rada, 19 (1), 29 - 52.
10. Maloić, S., Ricijaš, N., Rajić, S. (2012). Povijesni razvoj i modeli ranijeg otpusta zatvorenika: značaj za aktualnu hrvatsku kaznenopravnu praksu. Kriminologija i socijalna integracija, 20 (2), 29 - 46.
11. Maruna, S., prema Matajia, A. (2014). Zapošljavanje zatvorenika i socijalna reintegracija. Posjećeno 17. 9. 2017. na mrežnoj stranici Udruge RODA roditelji u akciji: http://www.roda.hr/media/images/udruga/projekti/mame/studentski_radovi/mame_amandamataija_zapoljavanje_zatvorenika_i_socijalna_reintegracija.pdf.
12. Matajia, A., (2014). Zapošljavanje zatvorenika i socijalna reintegracija. Posjećeno 17. 9. 2017. na mrežnoj stranici Udruge RODA roditelji u akciji: http://www.roda.hr/media/images/udruga/projekti/mame/studentski_radovi/mame_amandamataija_zapoljavanje_zatvorenika_i_socijalna_reintegracija.pdf.
13. Mejovšek, M. (2002). Uvod u penološku psihologiju. Jastrebarsko, Naklada Slap.
14. Mikšaj, Lj. (1982). Povezanost kriminalne aktivnosti i oblika devijantnog ponašanja u postpenalnom periodu. Defektologija, 18 (1- 2), 217 - 222.
15. Murray, J., prema Knežević, M. (2008). Penologija u socijalnom radu (i socijalni rad u penologiji). Pravni fakultet u Zagrebu: Zavod za socijalni rad.
16. Puljiz, V., Bežovan, G., Matković, T., Šućur, Z., Zrinščak, S., (2008). Socijalna politika Hrvatske. Zagreb: Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
17. Simon, F. prema Matajia, A. (2014). Zapošljavanje zatvorenika i socijalna reintegracija. Posjećeno 17. 9. 2017. na mrežnoj stranici Udruge RODA roditelji u akciji: http://www.roda.hr/media/images/udruga/projekti/mame/studentski_radovi/mame_amandamataija_zapoljavanje_zatvorenika_i_socijalna_reintegracija.pdf.
18. Šućur, Z. (2004.). Socijalna isključenost: pojam, pristupi i operacionalizacija. Revija za sociologiju, 35 (1-2), 45-60.
19. Šućur, Z., Žakman-Ban, V. (2004.). Značajke života i tretmana žena u zatvoru. Časopis za opća društvena istraživanja, 6 (80), 1055 - 1081.
20. UNDP (2006). Izvjeće o društvenom razvoju. Neumreženi: Lica socijalne isključenosti u Hrvatskoj. Posjećeno 17. 9. 2017. na mrežnoj stranici UNDP Hrvatska: <http://www.hr.undp.org/content/croatia/hr/home/library/poverty/unplugged.html>.
21. Uzelac, S., Žakman Ban, V., Farkaš, R. (2008). Rad zatvorenika u fazi adaptacije na zatvorske uvjete u hrvatskoj kaznionici. Kriminologija i socijalna integracija, 16 (1), 79 – 109.
22. Zakon o izvršavanju kazne zatvora (1999, 2003). Narodne novine, NN 128/99, 55/00, 59/00, 129/00, 59/01, 67/01, 11/02, 190/03. – pročišćeni tekst, 76/07, 27/08, 83/09, 18/11, 48/11, 125/11, 56/13, 150/13.

Zvonimir Penić, MA of Social Work
Kristina Vlahović, MA of Social Work
Mirjana Malek, Mr. sc.

SOCIAL EXCLUSION AND AFTER RELEASE FROM PRISON – THE CHALLENGES OF MODERN PRACTICE

Summary

The article analyses the activities that are being conducted by the prison system with the purpose of enabling prisoners to live in freedom in accordance with law and social rules. Respecting the human rights of inmates granted by law and Constitution and the principle of individualization of prison sentence, an individual program of prison sentence is developed for each inmate. This individual program consists of a series of proscribed procedures with the ultimate goal is social rehabilitation and reintegration of an inmate. By analyzing the socio-demographic characteristics of inmates the authors point to the need of raising the level of employment and education of inmates, with the purpose of successful engagement in their social and family environment after release. This paper indicates the need of interactive operation of relevant participants in the post-release period with the purpose of ensuring inmates quality care by implementation of modern European practice that would facilitate reintegration in every aspect of life and reduce the effect of stigmatization, thus preventing a return to social margin and repeated deviant behavior.

Key words: social exclusion, inmate, criminogenic needs, social reintegration, post-release assistance.

KRIMINALNI POVRAT OSUĐENIKA KOJI SU SLUŽILI ZATVORSKE KAZNE DULJE OD PET GODINA

Sažetak

U članku su prikazani rezultati istraživanja provedenog tijekom srpnja i kolovoza 2016. godine u Ministarstvu pravosuđa, Sektoru za probaciju. Uzorak ispitanika obuhvatio je 347 osuđenih punoljetnih počinitelja kaznenih djela koji su nakon odsluženja zatvorske kazne dulje od pet godina tijekom uvjetnog otpusta bili pod nadzorom probacijske službe. Cilj je istraživanja bio ispitati koliki je postotak osuđenika s navedenim karakteristikama nakon završetka nadzora probacijske službe ponovno počinio kazneno djelo. Rezultati istraživanja pokazali su kako je gotovo trećina osuđenika koji su uspješno završili uvjetni otpust pod nadzorom probacijske službe, odnosno za trajanja otpusta počinila novo kazneno djelo nakon isteka uvjetnog otpusta.

Ključne riječi: osuđenici, probacija, recidivizam

1. Uvod

Probacijska je služba s izvršavanjem poslova vezanih uz nadzor (Zakon o probaciji, NN, broj 153/09) uvjetno otpuštenih osuđenika započela 1. siječnja 2013. godine. Do tada je primila neka rješenja o uvjetnom otpustu, ali nije započela s izvršavanjem. Nakon što su ispunjeni svi bitni preduvjeti, 2013. godine započelo se s izvršavanjem probacijskog posla u skladu s Pravilnikom o načinu obavljanja probacijskih poslova (NN, broj 143/12). U vrlo kratkom razdoblju probacijska služba zaprima velik broj rješenja o uvjetnom otpustu te taj dio poslova vezanih uz uvjetni otpust postaje drugi, nakon rada za opće dobro, po brojnosti predmeta probacijski posao. Samo tijekom 2013. godine probacijska služba je na nadležno postupanje zaprimila 1604 predmeta vezana uz nadzor uvjetnog otpusta (Ministarstvo pravosuđa, 2014). Od 2013. do 13. rujna 2016. godine probacijska služba zaprimila je 4144 predmeta nadzora uvjetnog otpusta (Ministarstvo pravosuđa, 2014., 2015., 2016., 2017.). Ako ovim brojkama pridodamo i predmete nadzora prekida, odnosno korištenja pogodnosti te izvješća za kaznionicu ili zatvor (oko 3400 predmeta), tada je vidljivo do kojeg je porasta broja predmeta, uz druge probacijske poslove, došlo u tom relativno kratkom razdoblju i koji je to bio pritisak na relativno mlađu probacijsku službu.

Probacijska služba uspješno se nosila s pritiskom te je u navedenom razdoblju izvršila 3634 predmeta nadzora uvjetnog otpusta (Ministarstvo pravosuđa, 2014., 2015., 2016.,

---

¹ Ministarstvo pravosuđa, Uprava za kazneno pravo i probaciju, Zagreb, goran.brkic@pravosudje.hr

2017.) u prosječnom trajanju od 154 dana. Najveći broj izvršenih predmeta, njih 66,9 %, odnosio se na predmete u kojima je trajanje uvjetnog otpusta bilo do sedam mjeseci.

Od ukupnog broja izvršenih predmeta njih 91,1 % uspješno je izvršeno, odnosno u njima nije došlo do opoziva uvjetnog otpusta, što je odličan »rezultat« s obzirom na to da su osobe koje su bile na uvjetnom otpustu pod nadzorom probacije u više od 60 % slučajeva prethodno bile kažnjavane.

No je li to uistinu tako, prikazuje li brojka od 91,1 % uspješno završenih predmeta uvjetnog otpusta pravo stanje stvari? Jesu li osuđenici obuhvaćeni ovom brojkom uistinu prestali s počinjenjem novih kaznenih djela ili se ponovno javljaju kao počinitelji novih kaznenih djela, samo su neka od pitanja na koja smo željeli dati odgovore u ovom kratkom istraživanju.

Prema podacima prikazanim u Izvješću o stanju i radu kaznionica, zatvora i odgojnih zavoda za 2015. godinu, Uprava za zatvorski sustav navodi podatak da je 41,5 % osuđenika koji su na dan 31. prosinca 2015. godine (Ministarstvo pravosuđa, 2016.) izdržavali zatvorsku kaznu ranije bili na izdržavanju zatvorske kazne. Međutim, ovaj podatak odnosi se samo na osuđenike koji izdržavaju zatvorsku kaznu te ne uključuje one osuđenike recidiviste koji su počinili kazneno djelo nakon odsluženja zatvorske kazne za koju su možda dobili uvjetnu kaznu ili zatvorsku kaznu koja im je zamijenjena radom za opće dobro. Kako bi negativna obilježja izvršavanja institucionalnih mjera i sankcija poput recidivizma (Kovč, Vukadin, Špero, 2015.) sveli na nižu stopu s ciljem dobivanja okvirne slike što se događa s osuđenicima koji su u jako visokom postotku uspješno završili uvjetni otpust pod nadzorom probacije i koliko ih se poslije pojavljuje kao počinitelji novih proveli smo ovo pilot istraživanje.

2. Metodologija i način istraživanja

2.1. Svrha i cilj istraživanja

Svrha je ovog preliminarnog istraživanja, za početak, na relativno malom uzorku, istražiti recidivizam osuđenika i uspješnost rada probacijske službe u njegovu sprečavanju tretmanskim radom s osuđenicima tijekom njihova uvjetnog otpusta pod nadzorom probacije.

Istraživanje je provedeno s ciljem utvrđivanja stope recidivizma osuđenika koji su tijekom uvjetnog otpusta bili pod nadzorom probacijske službe, a tijekom razdoblja nadzora nisu počinili novo kazneno djelo.

2.2. Metodologija

Istraživanje je obuhvatilo 347 osuđenih osoba koje su tijekom uvjetnog otpusta bile nadzirane od probacijske službe i čiji su podaci evidentirani u Probacijskom informacijskom sustavu (PIS), Sektora za probaciju, Uprave za kazneno pravo i probaciju, Ministarstva

pravosuđa. Osim podataka koji su evidentirani u PIS-u, analizirani su i podaci koji su o osuđenicima upisani u baze Kaznene evidencije i e-Spis u kojima se provjeravala naknadna kažnjavanost osuđenika.

2.3. Metode i način provedbe istraživanja

Istraživanje je provedeno tijekom srpnja i kolovoza 2016. godine analizom dokumentacije: presuda, rješenje o uvjetnom otpustu, pojedinačni program postupanja, sustav za procjenu počinitelja, izvješća iz kaznene evidencije i socio-anamnestički podaci zatvora ili kaznionice.

Nakon što je pregledana dokumentacija i popunjeni svi podaci navedeni u Provjernoj listi, popis osuđenika dostavljen je Sektoru za informatizaciju radi provjere podataka u E-spisu, odnosno provjere počinitelja koji se ponovno pojavljuje kao počinitelj novog kaznenog djela. Podatke o naknadnoj kažnjavanosti osuđenika službenici Središnjeg ureda provjerili su i uvidom u bazu Kaznene evidencije. Nakon dobivanja podataka o osuđenicima iz e-Spisa, isti su pridodani postojećim podacima, nakon čega je započela analiza podataka.

2.4. Instrument

U svrhu istraživanja konstruirana je provjerna lista za prikupljanje podataka. Provjerna lista uključila je dvije skupine podataka. Prvim dijelom prikupljeni su socio-demografski podaci o osuđenicima, dok se u drugom dijelu provjerne liste nalaze indikatori koji se odnose na obilježja kriminogenog ponašanja osuđenika: prethodna kažnjavanost, broj prethodnih kažnjavanja, naknadna kažnjavanost i drugo.

2.5. Uzorak

Od ukupnog broja zaprimljenih predmeta uvjetnog otpusta za potrebe ovog istraživanja formiran je uzorak temeljem sljedećih kriterija:

- osuđenici koji su služili kaznu dulju od pet godina,
- pod nadzorom probacije bili dulje od šest mjeseci,
- nadzor probacije završio do kraja 2015. godine,
- provedba nadzora probacijske službe, ocijenjen kao uspješan, odnosno tijekom trajanja uvjetnog otpusta osuđenik nije počinio kazneno djelo.

Od ukupnog broja osuđenika koji su bili pod nadzorom probacijske službe tijekom uvjetnog otpusta (4144 osuđenika), njih 347 zadovoljilo je navedene kriterije te su oni provjeravani u Probacijskom informacijskom sustavu, Kaznenoj i Prekršajnoj evidenciji te e-Spisu.

3. Rezultati istraživanja i rasprava

Temeljem uvida u više navedenih baza podataka utvrđeno je kako je od 347 osuđenika obuhvaćenih ovim istraživanjem njih 97, odnosno 28 % ponovno počinilo kazneno djelo. Osuđenici koji su počinili novo kazneno djelo uglavnom su muškog spola (96,9 %) a najveći broj njih je u dobi od 36 do 45 godina, njih 41,3 %.

Tablica 3.1.

Osuđenici po dobi

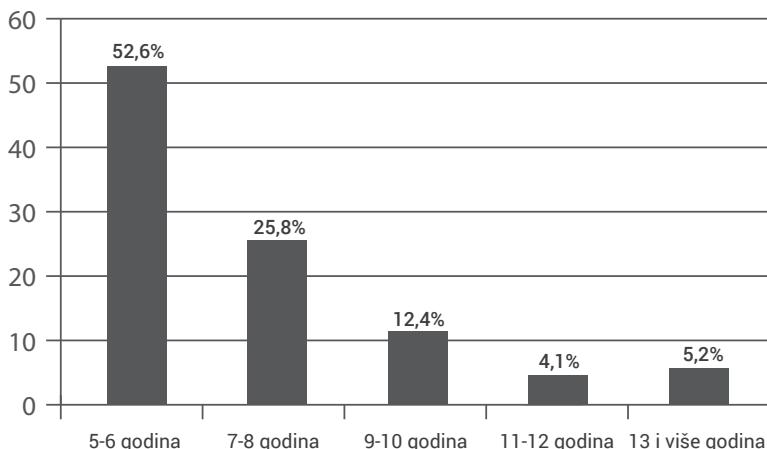
Dob	Nerecidivisti	%	Recidivisti	%
do 25	0	0,0	1	1,0
26-35	47	18,8	25	25,8
36-45	87	34,8	40	41,2
46-55	61	24,4	21	21,6
56-65	34	13,6	10	10,3
66-75	16	6,4	0	0,0
75 i više	5	2,0	0	0,0
Ukupno	250	100,0	97	100,0

Izvor: izračun autora

Ako podatke o dobi osuđenika koji su počinili novo kazneno djelo usporedimo s onima koji nisu počinili kazneno djelo, vidimo da u prvoj skupini osuđenika nema onih u dobi starijoj od 66 godina i više, dok je u drugoj skupini njih ukupno 8,4 %. Prosječna dob osuđenika koji su počinili novo kazneno djelo jest 42,1 godina, dok je prosječna dob osuđenika koji nisu počinili kazneno djelo 46,6 godina.

Graf 3.1.

Osuđenici po trajanju zatvorske kazne

Izvor: Probacijski informacijski sustav

Najveći broj osuđenika (52,6 %) koji su ponovno počinili novo kazneno djelo prethodno je služio zatvorsku kaznu od pet do šest godina, potom kaznu od sedam do osam godina (25,8 %) te kaznu u od devet do deset godina, dok je osuđenika koji su služili zatvorsku kaznu 11 godina i više bilo ukupno 9,3 %.

Tablica 3.2.

Prethodna kažnjavanost

Prethodna kažnjavanost	Nerecidivisti	%	Recidivisti	%
da	166	66,4	81	83,5
ne	84	33,6	16	16,5
Ukupno	250	100,0	97	100,0

Izvor: Probacijski informacijski sustav

Prema podacima prikazanim u tablici 3.2. vidljivo je kako je 66,4 % osuđenika koji nisu ponovno počinili kazneno djelo bilo prethodno kažnjavano. Prethodna kažnjavanost ne odnosi se na zatvorsku kaznu koju su prethodno služili i s koje su uvjetno otpušteni.

Znatno veći postotak osuđenika, njih čak 83,5 %, koji su ponovno počinili kazneno djelo bilo je prethodno kažnjavano. Osuđenici koji su ponovno počinili kazneno djelo prethodno su bili kažnjavani pet i više puta (63 % osuđenika).

4. Zaključak

Ovo kratko istraživanje pokazalo je kako gotovo trećina osuđenika koje je nadzirala probacija tijekom uvjetnog otpusta, a prethodno su služili zatvorsku kaznu dulju od pet godina, nakon završetka otpusta ponovno počini kazneno djelo. Stopa recidivizma od 30 %, do koje smo došli preko ovog istraživanja, odnosi se na jednu manju skupinu osuđenika i teško je da je se može generalizirati i smatrati je reprezentativnom. Da bismo utvrdili kolika je uistinu stopa recidivizma u Republici Hrvatskoj, potrebno je provesti sveobuhvatno istraživanje u koje bismo uključili ne samo osuđenike koji su bili osuđeni na zatvorsku kaznu bez obzira na njezino trajanje te su je služili u zatvoru nego i osuđenike koji su zbog ponovnog počinjenja kaznenog djela dobili uvjetnu kaznu ili pak rad za opće dobro. Osim utvrđivanja stope recidivizma, svakako bi trebalo istražiti i karakteristike osuđenika recidivista kako bi se utvrdilo koji su to rizični čimbenici koji su bili presudni da ponovno počine kazneno djelo te može li se na neke od njih utjecati. U skladu s rezultatima ovakvih istraživanja mogli bi se osmislati tretmanski programi za zatvorski i probacijski sustav primjenom kojih bi se, u suradnji s drugim dionicima, moglo utjecati na smanjenje stope recidivizma, a samim time i povećanje stupnja sigurnosti društva u cjelini.

Literatura:

1. Izvješće o stanju i radu kaznionica, zatvora i odgojnih zavoda za 2015. g. (2016). Ministarstvo pravosuđa. Posjećeno 10. 9. 2017. na mrežnoj stranici Ministarstva pravosuđa: <https://pravosudje.gov.hr/pristup-informacijama-6341/strategije-planovi-i-izvjesca/izvjesce-o-stanju-i-radu-kaznionica-zatvora-i-odgojnih-zavoda/6720>.
2. Ministarstvo pravosuđa (2014). Izvješće o radu probacijske službe za 2013. godinu. Posjećeno 20. 9. 2017. na mrežnoj stranici: [https://pravosudje.gov.hr/?id=16407&pregled=1&datum=Wed%20Jul%202005%202017%2014:04:37%20GMT+0200%20\(Central%20European%20Daylight%20Time\)](https://pravosudje.gov.hr/?id=16407&pregled=1&datum=Wed%20Jul%202005%202017%2014:04:37%20GMT+0200%20(Central%20European%20Daylight%20Time)).
3. Ministarstvo pravosuđa (2015). Izvješće o radu probacijske službe za 2014. godinu. Posjećeno 20. 9. 2017. na mrežnoj stranici: [https://pravosudje.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Probacija/Godišnja izvješća/Godišnje izvješće za 2014..pdf](https://pravosudje.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Probacija/Godišnja%20izvješća/Godišnje%20izvješće%20za%202014.pdf).

4. Ministarstvo pravosuđa (2016). Izvješće o radu probacijske službe za 2015. godinu. Posjećeno 20. 9. 2017. na mrežnoj stranici: <https://pravosudje.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Probacija/Godi%C5%A1nja%20izvje%C5%A1%C4%87a/Godi%C5%A1nje%20izvje%C5%A1%C4%87e%20za%202015..pdf>.
5. Ministarstvo pravosuđa (2017). Izvješće o radu probacijske službe za 2016. godinu. Posjećeno 20. 9. 2017. na mrežnoj stranici: <https://vlada.gov.hr/UserDocsImages/Sjednice/2017/08%20kolovoz/54%20sjednica%20VRH//54%20-%202011.pdf>.
6. Vukadin, I.K., Špero, J. (2015). Hrvatski probacijski sustav: postignuća i perspektive. Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, 22 (2), 671-715.
7. Zakon o probaciji (2012). Narodne novine, broj 143/12.
8. Pravilnik o načinu obavljanja probacijskih poslova (2012). Narodne novine, broj 143/12.

Goran Brkić, MA of Social Work

RE-COMMITTED CRIMINAL OFFENSE OF CONVICTS THAT SERVED MORE THAN FIVE YEARS OF PRISON SENTENCE

Summary

The paper presents the results of the survey conducted in July and August 2016. in the Ministry of Justice, the Probation Sector. A sample of respondents included 347 convicted perpetrators of criminal offenses who, after serving a prison sentence for more than five years during parole, were under the supervision of the probation service. The aim of the research was to investigate the percentage of convicts with these characteristics, after the completion of supervision of the probation service, re-committed the criminal offense. The results of the research showed that almost a third of the convicts who successfully completed the conditional release under the supervision of the probation service, or during the release, committed a new criminal offense after the parole expired.

Key words: convicts, probation, recidivism

Danijela Knjižek, dipl. soc. radnica¹
Marko Mihalj, mag. psihologije²
Marina Mirčeta Mikulić, dipl. psihologinja i prof. psihologije³

IZAZOVI RADA S UVJETNO OTPUŠTENIM OSUĐENICIMA – PROBACIJSKA PERSPEKTIVA

Sažetak

Ovim radom pokušat će se prikazati izazovi rada s uvjetno otpuštenim osuđenicima u Republici Hrvatskoj i Probacijskom uredu Zagreb I. te će se pokušati jasnije prikazati sankcija uvjetnog otpusta iz probacijske perspektive. Istraživanja su pokazala važnu ulogu probacije u RH, osvrćući se na različite poslove za koje su probacijski službenici zaduženi. U ovom radu posebna se pažnja poklanja nadzoru uvjetno otpuštenih osuđenika. Cjelokupni proces spomenutog nadzora zahtijeva visoku stručnost probacijskih službenika, motiviranost i discipliniranost osuđenika te suradnju raznih institucija uključenih u postpenalni tijek osuđenikova života. Iz dostupnih podataka proizlazi da je prosječno trajanje uvjetnog otpusta šest mjeseci, u Zagrebu i u Hrvatskoj. Uvjetni otpusti uglavnom se uspješno završavaju, a manji je broj onih koji su neizvršeni ili opozvani. Ipak, postoje razne teškoće s kojima se osuđenici susreću pri izlasku iz zatvora (nova uloga u obitelji, zaposlenje, osjećaj (ne)korisnosti), čime se postavljavaju izazovi i za probacijske službenike. U tom aspektu presudan je pojedincu prilagođen pristup probacijske službe, u kojem se individualiziranjem rada s osuđenicima pronalazi odgovarajući način za rad na motivaciji promjene ponašanja.

Ključne riječi: zatvorska kazna, uvjetni otpust, probacija

1. Uvod

Malobrojna istraživanja vezana uz probacijski sustav u Republici Hrvatskoj (RH) tužeće izraženu potrebu ovog oblika rada s bivšim zatvorenicima i osuđenicima. Mnoge su zemlje Europske unije (EU) prihvatile probacijski sustav, a kao tendencija približavanja EU i u RH je potkraj 2009. donesen Zakon o probaciji (Milivojević i Tomašković, 2011.), što je bio i jedan od važnih preduvjeta za postajanje RH članicom Europske unije 2013. godine (Šimpraga, Maloić i Ricijaš, 2014.) Na europskom prostoru u raznim zemljama

---

¹ Ministarstvo pravosuđa Uprava za kazneno pravo i probaciju Sektor za probaciju Probacijski ured Zagreb I, Zagreb, danijela.knjizek@pravosudje.hr

² Ministarstvo pravosuđa Uprava za kazneno pravo i probaciju Sektor za probaciju Probacijski ured Zagreb I, Zagreb, marko.mihalj@pravosudje.hr

³ Ministarstvo pravosuđa Uprava za kazneno pravo i probaciju Sektor za probaciju Probacijski ured Zagreb I, Zagreb, marina.mirceta@pravosudje.hr

postoje različite dominantne penološke doktrine, pa su tako primjerice u Ujedinjenom Kraljevstvu, Estoniji i Bugarskoj dominantniji pristupi usmjereni na upravljanje rizikom i nadzor počinitelja⁴ kaznenih djela, dok su u Irskoj, Njemačkoj, Danskoj i Nizozemskoj zastupljeni pristupi usmjereni prema rehabilitaciji i socijalnoj integraciji počinitelja kaznenih djela (Rentzmann, 2008.; Maloić i Rajić, 2012.; Subramanian i Shames, 2013.; Durnescu, Enengl i Grafl, 2013.; prema Maloić i Ricijaš, 2014.). Na području RH, Sučić (2016) naglašava kako bi se probacija trebala promovirati kao politička namjera koja za cilj ima povećanje društvene sigurnosti, smanjenje recidivizma kaznenih djela i jačanje povjerenja u pravosudni sustav.

Probacija je uvjetovana i nadzirana sloboda počinitelja kaznenog djela tijekom koje probacijski službenici provode postupke usmjerene na smanjenje rizika da počinitelj ponovi kazneno djelo, tumači prvi Zakon o probaciji (NN 153/09). Prema Zakonu o probaciji (NN 143/12) probacijski poslovi obavljaju se s ciljem zaštite društvene zajednice od počinitelja kaznenog djela, njegove resocijalizacije i reintegracije u zajednicu utjecanjem na rizične čimbenike koji su povezani s kaznenim djelom, kao i što se probacijski poslovi obavljaju pri odlučivanju o kaznenom progonu, određivanju mjera osiguranja prisutnosti okrivljenika, izboru vrste kaznenopravnih sankcija i izvršavanju kaznenopravnih sankcija izrečenih počinitelju kaznenog djela. Sankcija koja je najvjerojatnije najveći izazov u radu probacijskih službenika upravo je nadzor uvjetno otpuštenih osuđenika te se ujedno njome možda i najviše utječe na resocijalizaciju i reintegraciju osuđenika u društvu.

Prvi probacijski uredi u RH započeli su raditi 2011. godine (Maloić i Rajić, 2012.), najprije u Zagrebu (PU Zagreb I. i PU Zagreb II.), a potom je uslijedilo otvaranje preostalih deset ureda u ostaku zemlje (Maloić i Ricijaš, 2014.). Na razini RH u probacijskim uredima radi 66 probacijskih službenika, od čega u PU Zagreb I. radi njih 14. Svaki ured ima jednog voditelja koji je ujedno probacijski službenik te jednog upravnog referenta, osim u PU Zagreb I. gdje rade dva upravna referenta. U Središnjem uredu Ministarstva pravosuđa, Sektoru za probaciju radi 15 službenika.

Potrebno je naglasiti kako su se u praksi probacijskih ureda, uvjetovano tadašnjim društvenim i penalnim okolnostima, uvjetno otpušteni osuđenici počeli nadzirati 2013. godine nakon stupanja na snagu Zakona o izmjenama i dopunama Kaznenog zakona (NN 144/12), čime je postavljen i zakonodavni okvir za rad s tom vrstom osuđenika.

Zatvorska kazna dugo se smatrala pravednim odgovorom i najboljim upozorenjem počinitelju kaznenog djela, odnosno najdjelotvornijim načinom borbe društva protiv kriminala. Ipak, postoje mnogi argumenti koji idu u prilog uvjetnom (ranijem) otpustu zatvorenika i njihovu nadziranju na slobodi, a tiču se sprečavanja neželjenih negativnih posljedica dugih zatvorskih kazni za počinitelja, njegove obitelji i društva u cjelini, s aspekta reintegracije tog počinitelja u zajednicu i prevencije daljnog činjenja kaznenih

⁴ Autori Knjižek, Mihalj i Mirčeta Mikulić pojам *počinitelj* smatraju sinonimom pojma osuđenik s obzirom na različito korištenje pojmljova u literaturi i u probacijskoj praksi.

djela, kao i činjenice o prekapacitiranosti zatvorskih sustava u mnogim državama (Maloić, Ricijaš i Rajić, 2012.).

Uvjetni otpust i nadzor uvjetno otpuštenog zatvorenika te postupanje probacijskih službenika regulirani su Kaznenim zakonom (NN 99/17), Zakonom o izvršavanju kazne zatvora (NN 190/03) i Zakonom o probaciji (NN 143/12). Uvjetni otpust nije bezuvjetan i može se opozvati, kazna i dalje biva aktivna, samo se zatvorenik pušta na slobodu uz više uvjeta, odnosno niz obveza koje su zamišljene kao brana od novog »upada« u zločin (Damjanović, Kokić-Puce i Klarić-Baranović, 2004.). Postavljanjem uvjeta osuđenika se može obvezati na: nastavak provođenja mjera propisanih programom izvršavanja, prihvatanje ponuđenog zaposlenja, nadzirano raspolaganje prihodima, nastavak liječenja, neposjećivanje određenih mjesto, javljanje Centru za socijalnu skrb, javljanje sucu izvršenja, javljanje policijskoj upravi, odnosno postaji te javljanje i suradnju s probacijskim uredom.

Uz zakonsku osnovu, temelj svakog postupanja kod nadzora uvjetno otpuštenog osuđenika jest pojedinačni program postupanja (PPP), kojim se obuhvaćaju spomenuta područja života i svakodnevice, prilikom čega je moguće pratiti i usmjeravati osuđenika, donošenjem i postavljanjem određenih ciljeva koji bi se trebali zadovoljiti do samog isteka otpusta, odnosno kazne. Cjelokupni proces zahtjeva visoku stručnost probacijskih službenika, motiviranost i discipliniranost osuđenika te suradnju raznih institucija uključenih u postpenalni tijek osuđenikova života. Ovim radom osvrnut ćemo se na izazove rada s uvjetno otpuštenim osuđenicima u Republici Hrvatskoj i Probacijskom uredu Zagreb I. te ćemo pokušati jasnije prikazati sankciju uvjetnog otpusta iz probacijske perspektive.

2. Statistički podaci

Broj uvjetno otpuštenih osuđenika mijenja se od 2013. do 2017. godine. Broj uvjetno otpuštenih osuđenika bio je najviši 2013. godine (350 predmeta), nakon čega slijedi kontinuirani pad u broju predmeta (2016. godine bilo je 206), što se može objasniti činjenicom da je generalno smanjena zatvorenička populacija, zbog izricanja alternativnih mera i kazni (rad za opće dobro, uvjetne osude sa sigurnosnim mjerama/posebnim obvezama/zaštitnim nadzorom) umjesto zatvorske kazne, a što se onda odražava i na broj predmeta uvjetnog otpusta.

Tablica 2.1.

Podaci o prosječnom trajanju kazne uvjetno otpuštenih osuđenika za razdoblje od 1. 1. 2013. do 31. 8. 2017.

	Svi probacijski uredi	PU Zagreb I.	Recidivisti
UO	0 – 5 g. i 11 mj.	0 – 5 g. i 11 mj.	Raspon trajanja
Kazna zatvora	0 – 24 g.	0 – 15 g. i 5 mj.	
UO	6 mj. i 18 d.	6 mj. i 21 d.	Prosječno trajanje
Kazna zatvora	3 g. i 1 mj.	3 g. i 2 mj.	
Ukupno predmeta	4937	1162*	

*PU ZGB I. ima 23,5 % ukupnog broja predmeta o uvjetnom otpustu na razini RH

Izvor: Probacijski informacijski sustav

Iz tablice 2.1. vidljivo je da je prosječno trajanje zatvorske kazne kod uvjetno otpuštenih osuđenika tri godine, no ako pogledamo raspon, vidimo da neke zatvorske kazne traju do 24 (Hrvatska), odnosno 15 godina (Zagreb I.) što upućuje na određeni broj osuđenika kojima su izrečene dugogodišnje zatvorske kazne, a o čemu će biti riječi u Raspravi. Prosječno trajanje uvjetnog otpusta je šest mjeseci, u Zagrebu i u Hrvatskoj.

Tablica 2.2.

Osnova završetka predmeta o uvjetnom otpustu za razdoblje od 1. 1. 2013. do 31. 8. 2017.

Osnova završetka	Svi probacijski uredi		PU Zagreb I.	
	Broj predmeta	%	Broj predmeta	%
Završen predmet	4068	91,1	983	94,2
Neizvršen predmet - Opoziv uvjetnog otpusta	51	1,1	6	0,6
Ostali razlozi neizvršavanja	348	7,8	54	5,2
UKUPNO	4467	100,0	1043	100,0

Izvor: Interna statistika Sektora za probaciju Ministarstva pravosuđa

Probacijski uredi u Republici Hrvatskoj su od 1. 1. 2013. do 31. 8. 2017. uspješno izvršili 91,1 % uvjetnih otpusta (odnosno 4068 predmeta), dok ih je 1,1 % opozvano (odnosno 51 predmet). Uspješno završenim predmetom uvjetnog otpusta smatra se kada ga

tijekom trajanja uvjetnog otpusta sudac izvršenja nije opozvao. Probacijski ured Zagreb I. je od 1. 1. 2013. do 31. 8. 2017. uspješno izvršio 94,2 % uvjetnog otpusta (odnosno 983 predmeta), dok ih je 0,7 % opozvano (odnosno 6 predmeta), kako je vidljivo u tablici 2.2. Ostali razlozi neizvršavanja predmeta tiču se nejavljanja osuđenika, ukidanja nadzora probacijske službe, obustave izvršavanja, proteka vremena provjeravanja, zakonskih izmjena, zamjene kaznom zatvora i smrti osuđenika.

S datumom 31. kolovoza 2017. svi probacijski uredi u Republici Hrvatskoj imaju 470 predmeta uvjetnog otpusta u radu, a Probacijski ured Zagreb I. ima 119 predmeta uvjetnog otpusta u radu.

Ovdje valja napomenuti da je usprkos intenzivnom radu s osuđenicima, na razini kontrole i podrške ponekad ponašanje osuđenika nepredvidivo i rezultira ponovnim počinjenjem kaznenih djela.

Tablica 2.3.

Kaznena djela uvjetno otpuštenih osuđenika za razdoblje 1. 1. 2013. – 31. 8. 2017.

	Ukupan broj različitih KD	Najučestalija djela	Najrjeđa djela*
Svi probacijski uredi	7672	Zlouporaba opojnih droga – 15,2 % Teška krađa – 12,9 % Razbojništvo – 7,9 %	Prijevara u gospodarskom poslovanju – 1,5 % Zlouporaba položaja i ovlasti – 1,5 % Zapuštanje i zlostavljanje djeteta ili maloljetne osobe – 1,1 %
PU Zagreb I.	1889	Zlouporaba opojnih droga – 14,6 % Teška krađa – 10,5 % Razbojništvo – 10,4 %	Krivotvorene službene isprave – 1,3 % Nedozvoljeno posjedovanje oružja i eksplozivnih tvari – 1,1 % Zlouporaba ovlasti u gospodarskom poslovanju 1 %

*nisu uključena kaznena djela pojavnosti ispod 1 %

KD – kazneno djelo

Izvor: Interna statistika Sektora za probaciju Ministarstva pravosuđa

Analizirajući kaznena djela uvjetno otpuštenih osuđenika, vidljivo je da su i na razini cijele Republike Hrvatske i Probacijskog ureda Zagreb I. najčešća kaznena djela uvjetno otpuštenih osuđenika zlouporaba opojnih droga, teška krađa te razbojništvo, što je prikazano u tablici 2.3. Na razini Republike Hrvatske najrjeđe su prisutna kaznena djela: prijevare u gospodarskom poslovanju, zlouporabe položaja i ovlasti te zapuštanje

i zlostavljanje djeteta i maloljetne osobe. U Probacijskom uredu Zagreb I. najrjeđe su zastupljena kaznena djela krivotvorenja službene isprave, nedozvoljeno posjedovanja oružja i drugih eksplozivnih tvari te zlouporaba ovlasti u gospodarskom poslovanju.

Većini osuđenika kazneno djelo zbog kojeg su izdržavali zatvorsku kaznu nije prvo kazneno djelo, što pokazuje podatak da je u razdoblju od 1. 1. 2013. do 31. 8. 2017. 60,9 % uvjetno otpuštenih osuđenika bilo ranije kažnjavano (na razini RH), dok je na razini Grada Zagreba njih 61,5 % bilo ranije kažnjavano. Dio njih su i višestruki počinitelji kaznenih djela (do 40 puta).

2.1. Sociodemografski podaci uvjetno otpuštenih osuđenika

U probacijsku službu mogu biti uključene samo punoljetne osobe koje su osuđene za kazneno djelo. Prosječna dob osobe uključene u probaciju je 39,8 godina u Republici Hrvatskoj, a u Gradu Zagrebu prosjek je 40,7 godina. Kod osuđenica je prosječna dob 43,7 (Hrvatska), odnosno 47,5 godina (Grad Zagreb). Prosječna dob osuđenika je 39,6 na razini Hrvatske, odnosno 40,3 godine na razini Grada Zagreba (tablica 2.4.).

Tablica 2.4.

Sociodemografski podaci uvjetno otpuštenih osuđenika za razdoblje 1. 1. 2013. – 31. 8. 2017.

	Svi probacijski uredi		PU Zagreb I.	
Broj osuđenika	4835		1145	
Raspon po dobi	18 - 82		20 - 79	
Prosječna dob	39,8		40,7	
Spol	Ž	M	Ž	M
	5,8 %	94,2 %	6,9 %	93,1 %
Raspon po dobi	22 - 69	18 - 82	24 - 69	20 - 79
Prosječna dob	43,7	39,6	47,5	40,3

Izvor: Interna statistika Sektora za probaciju Ministarstva pravosuđa

Rezultati istraživanja (Lochner i Moretti, 2003.) upućuju na to da veći stupanj obrazovanja smanjuje rizik od počinjenja kaznenih djela. Ova povezanost tumači se uglavnom slabijim obrazovnim mogućnostima koje ograničavaju mogućnost pronalaženja posla, ali i općem funkcioniranju u društvu. Najveći broj uvjetno otpuštenih osuđenika ima srednju stručnu spremu (Svi probacijski uredi - 51 %, Zagreb – 58,3 %), dok na razini Hrvatske njih 30 % te na razini Grada Zagreba 23,9 % ima niži stupanj obrazovanja (KV, PK,

NKV, NK). S druge strane, broj osuđenika s višim obrazovanjem (VK, VŠS, VSS, magistar, doktor) na razini RH iznosi 6,2 %, a na razini Grada Zagreba 10,8 %. Za njih 12,7 % na razini RH te 6,8 % na razini Grada Zagreba nije poznat ovaj podatak, odnosno nisu popunjeni podaci u probacijskom informacijskom sustavu.

Tablica 2.5.

Bračno stanje uvjetno otpuštenih osuđenika za razdoblje 1. 1. 2013. – 31. 8. 2017.

Bračno stanje	Svi probacijski uredi	PU Zagreb I.
	%	%
izvanbračna zajednica	10,6	13,9
neoženjen/neudana; samac	35,4	34
oženjen/udana	27,8	30,7
razveden/a; živi odvojeno	14,4	14,9
udovac/ica	1,5	1,4
nepoznato	10,3	5,2
UKUPNO	100,0	100,0

Tablica 2.6.

Podaci o broju djece koju imaju uvjetno otpušteni osuđenici za razdoblje 1. 1. 2013. – 31. 8. 2017.

Djeca	Svi probacijski uredi	PU Zagreb I.
	%	%
1	19,9	21,2
2	18,8	21,0
3	8,2	10,0
4 i više	5,7	6,0
bez djece	37,2	31,6
nepoznato	10,2	10,1
UKUPNO	100,0	100,0

Izvor: Interna statistika Sektora za probaciju Ministarstva pravosuđa

Obiteljske prilike uvjetno otpuštenih osuđenika pokazuju da je otprilike podjednak broj osuđenika u braku ili izvanbračnoj zajednici i onih koji se deklariraju kao samci ili neudane/neoženjeni (tablica 2.5.). Većina osuđenika i na razini Zagreba i Hrvatske ima djecu, iako 37,6 % u RH, odnosno 31,2 % osuđenika u Zagrebu nema djecu (tablica 2.6.).

3. Uloga probacijskog službenika u radu s uvjetno otpuštenim osuđenikom

Pristup svakom uvjetno otpuštenom osuđeniku je individualan. Probacijski službenik nakon zaprimljenog rješenja o uvjetnom otpustu poziva osuđenika. Za svakog osuđenika izrađuje procjenu kriminogenih potreba i tretmanskih potreba počinitelja (SPP) pri čemu procjenjuje vjerojatnost od ponovnog počinjenja kaznenog djela i nanošenja ozbiljne štete drugima. Procjena se donosi na temelju analize aktualnog kaznenog djela, njegova prijašnjeg kriminalnog ponašanja, a procjenjuju se i smještaj, obrazovanje i zaposlenje, financije, obiteljski/partnerski odnosi, životni stil i društvo, zlouporaba droga, zlouporaba alkohola, emocionalna prilagodba, razmišljanje i ponašanje, stavovi, zdravlje. Na temelju SPP-a za svakog se pojedinog osuđenika izrađuje program postupanja. Ovisno o procijenjenoj razine rizika i utvrđenim kriminogenim faktorima određuju se ciljevi rada s osuđenikom, razina kontrole, pomoći, podrške i usmjeravanja osuđenika. Nadzor nad uvjetno otpuštenim osuđenikom određuje se prema dva kriterija: trajanju uvjetnog otpusta te vrsti kaznenog djela.

Dio osoba koje su otpuštene sa zatvorske kazne u zatvorskom sustavu je procijenjen visokorizičnim u smislu vjerojatnosti kriminalnog povrata, a dio osuđenika su probacijski službenici procijenili visokorizičnim – rizik od štete za druge i/ili vjerojatnost ponovnog počinjenja kaznenog djela. Rad s visokorizičnim osuđenicima prije svega je sigurnosni rizik za probacijske službenike, a zbog svojih specifičnosti iznimno su zahtjevna populacija za provođenje nadzora. Važno je napomenuti da što je utvrđena viša razina rizika, nadzor osuđenika je intenzivniji, kontakti češći, intenzivnija je razina usmjeravanja i savjetovanja.

Cilj rada sa svakim osuđenikom jest da stekne uvid u svoje kriminalno ponašanje, utjecati na promjenu ponašanja i stavova te da se uspješno integrira u zajednicu. Probacijski službenici ovdje imaju dvostruku ulogu (Trotter, 2006, prema Maloić, 2015.):

- nadzor i praćenje u kojoj mjeri osuđenik izvršava obveze izrečene rješenjem o uvjetnom otpustu i izvještavanje suda ako to ne čini.

- pomoći osuđeniku u prevladavanju teškoća nakon izlaska iz zatvora.

Izlaskom iz zatvora većina osuđenika susreće se s teškoćama prilagodbe u obiteljsko okruženje i u zajednicu, nedostatkom materijalnih sredstava, dugovima i ovrhamama, nezaposlenošću. Potrebno im je pružiti podršku i razumijevanje te ih usmjeravati na ostvarivanje njihovih prava te izvršavanje obveza.

3.1. Izazovi rada s uvjetno otpuštenim osuđenicima

Iz dostupnih podataka proizlazi da je 18,3 % (RH) i 19,6 % (Zagreb) uvjetno otpuštenih osuđenika bilo na izdržavanju zatvorskih kazni pet i više godina, a 4,6 % (i RH i Zagreb) bilo je u zatvoru 10 i više godina.

U literaturi nalazimo da kod višegodišnjih zatvorski kazni dolazi do procesa prioritizacije (Wheeler, 1969., prema Mejovšek, 2002.) koji je jači što je kazna dulja, a kojim zatvorenik postaje dijelom zatvoreničkog sustava, društva, preuzima norme tog društva

i osjeća se pripadnikom tog društva. To je negativan proces preuzimanja šabloniziranih oblika ponašanja koji se može shvatiti kao oblik adaptacije na zatvor. Riječ je o identifikaciji s ulogom kriminalca, otpadnika društva (Mejovšek, 2002.).

Izlazak na slobodu, u zajednicu, od osuđenika traži prilagodbu na drugačije društvene norme, na pripadnost zajednici te resocijalizaciju prihvaćanjem društveno prihvatljivih uloga; prijelaz s uloge kriminalca na ulogu roditelja, partnera/ice, radnika/ce i sl. To je izazovosuđeniku, ali i probacijskom službeniku čiji je cilj prevenirati recidiv promjenom osuđenikovih razmišljanja, osjećaja i ponašanja. Naime, Tesser (prema Aronson, Wilson i Akert, 2005.) navodi da što je stav snažniji, otporniji je na promjene, iz čega proizlazi da je promjena osuđenikovih stavova, vrijednosti veliki izazov, osobito ako se uzme u obzir da je prosječno trajanje uvjetnog otpusta šest mjeseci (tablica 2.1.), pa je i vrijeme za rad na promjeni stavova relativno kratko.

Istraživanja (Macklin, 2013., prema Maloić, Rajić i Mažar, 2015.) pokazuju da su socijalna podrška i socijalni kapital (obitelj, škola, rad i sl.) važni faktori u prevenciji recidiva. Najznačajnija socijalna podrška većinom dolazi iz obitelji, no obitelj je nerijetko i zaštitni faktor i rizik. Tijekom izdržavanja zatvorske kazne i odsutnosti zatvorenika obitelj se mora prilagoditi novonastaloj situaciji, članovi preuzimaju nove uloge, mijenja se dinamika u obitelji, odnosi među članovima. Izlaskom iz zatvora osuđenici često ne mogu pronaći svoje mjesto u obitelji jer se obitelj, silom prilika, reorganizirala. To je izvor frustracija za osuđenika jer izostanak te primarne podrške pojačava osjećaj neuklopjenosti, nepričadanja, najprije obitelji, a zatim i zajednici. Uz to, teškoće u pronalasku zaposlenja održavaju taj osjećaj nekompetentnosti i beskorisnosti.

Postavlja se pitanje kako nadići sve te prepreke te motivirati osuđenike da ustraju u pozitivnim oblicima ponašanja, da održavaju apstinenciju i ne čine kaznena djela. Što im možemo ponuditi kao alternativu kriminalnom ponašanju? Usporedimo li, primjerice, prihod koji osoba stječe počinjenjem imovinskih kaznenih djela ili prodajom opojnih droga i prihod koji može steći redovitim zaposlenjem, koliko to može biti motivirajuće za pojedinačnu koju visoko na ljestvici vrijednosti ima novac? Koliko sloboda može biti motivirajuća i potaknuti osuđenika da promijeni ponašanje?

Nema jednoznačnog odgovora. Upravo je u tom dijelu presudan pojedincu prilagođen pristup probacijske službe, u kojem se individualnim radom s osuđenicima pronalazi odgovarajući način za rad na motivaciji promjene ponašanja.

4. Zaključak

Kako bi se razbile predrasude o riziku ranijeg otpuštanja zatvorenika u zajednicu, važno je napomenuti kako će svi zatvorenici nakon punog isteka zatvorske kazne ipak biti otpušteni iz zatvora i uključiti se u život lokalne zajednice. Uvjetnim otpustom i nadzorom nad ranije otpuštenim zatvorenicima nastojimo upravljati rizikom i zaštititi zajednicu. Tijekom uvjetnog dopusta osuđeniku ujedno pomažemo u uključivanju u zajednicu, što je osobito važno nakon izlaska s izdržavanja dugogodišnjih zatvorskih kazni. U radu s uvjetno otpuštenim osuđenicima od presudne je važnosti uloga probacijskih službenika.

Važno je napomenuti da su u radu s uvjetno otpuštenim osuđenicima, osobito osuđenici ma koji su izišli s dugogodišnjih zatvorskih kazni i s visokorizičnim osuđenicima, probacijski službenici izloženi visokoj razini stresa. Nužno je stoga osigurati sustavnu prevenciju burn-outa te omogućiti podršku u stručnom radu kontinuiranom edukacijom i supervizijom probacijskih službenika.

Za uspješno i pravovremeno poduzimanje svih intervencija vezanih uz bivše zatvorenicke i uvjetno otpuštene osuđenike nužna je suradnja svih dionika u zajednici s ciljem redovite razmjene relevantnih informacija bitnih za upravljanje rizikom koji pojedini počinitelj kaznenog djela predstavlja u zajednici (Maloić, 2015.).

Literatura:

1. Damjanović, I., Kokić-Puce, Z., Klarić-Baranović, S. (2004). Uvjetni otpust s izdržavanja kazne zatvora (od 1998. do 2002.). Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, 11 (2), 867 - 892.
2. Kazneni zakon (2012). Narodne novine, 144/12.
3. Lochner, L., Moretti, E. (2003). The Effect of Education on Crime: Evidence from Prison Inmates, Arrests, and Self-Reports. American Economic Review, 94 (1), 155 – 189.
4. Macklin, A., prema Maloić, S., Rajić, S., Mažar, A. (2015). Značaj suradnje probacijskog i zatvorskog sustava u prevenciji kriminalnog povrata. Kriminologija i socijalna integracija, 23 (1), 129 - 156.
5. Maloić, S. (2015). Probacija prema punoljetnim počiniteljima kaznenih djela – pomoć ili nadzor? Kriminologija i socijalna integracija, 23 (1), 157 - 179.
6. Maloić, S., Rajić, S. (2012). Potreba i značaj razvoja suradnje probacijskog sustava i sustava socijalne skrbi u RH. Ljetopis socijalnog rada, 19 (1), 29 - 52.
7. Maloić, S., Rajić, S., Mažar, A. (2015). Značaj suradnje probacijskog i zatvorskog sustava u prevenciji kriminalnog povrata. Kriminologija i socijalna integracija, 23 (1), 129 - 156.
8. Maloić, S., Ricijaš, N., Rajić, S. (2012). Povijesni razvoj i modeli ranijeg otpusta zatvorenika: značaj za aktualnu hrvatsku kaznenopravnu praksu. Kriminologija i socijalna integracija, 20 (2), 1 - 89.
9. Maloić, S., Ricijaš, N. (2014). Kompetencije i profesionalni razvoj probacijskih službenika. Ljetopis socijalnog rada, 21 (3), 511 - 540.
10. Mejovšek, M. (2002). Uvod u penološku psihologiju. Jastrebarsko: Naklada Slap.
11. Milivojević, L., Tomašković, R. (2011). Sustav probacije u RH i alternative kazni zatvora. Policija i sigurnost, 20 (1), 47 - 58.
12. Ministarstvo pravosuđa. Posjećeno 15.9.2017. na mrežnoj stranici Ministarstva pravosuđa: <https://pravosudje.gov.hr/zatvorski-sustav/uvjetni-otpust/6163>.
13. Ministarstvo pravosuđa. Posjećeno 15.9.2017. na mrežnoj stranici Ministarstva pravosuđa: <https://pravosudje.gov.hr/sudovi-drzavno-odvjetnistvo-policija-zatvorski-sustav-centri-za-socijalnu-skrb-nevladine-organizacije-akademска-zajednica-služba-za-podrsku-zrtvama-i-svjedocima/14688>.
14. Rentzmann, W., Maloić, S., Rajić, S., Subramanian, R., Shames, A., Durnescu, I., Enengl, C., Grafl, G., prema Maloić i Ricijaš, N. (2014). Kompetencije i profesionalni razvoj probacijskih službenika. Ljetopis socijalnog rada, 21 (3), 511 - 540.
15. Sučić, I. (2016). Portrayal of the Croatian probation services's development in print media. Društvena istraživanja, 25 (4), 481 - 502.

16. Šimpraga, D., Vukota, Lj. (2010). Probni projekt Uvjetni otpust zatvorenika. Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i probaciju, 17 (2), 813 - 817.
17. Šimpraga, D., Maločić, S., Ricijaš, N. (2014). CEP – The European Organisation for Probation, Probation in Europe: Croatia. Posjećeno 18.9.2017. na mrežnoj stranici Confederation of European Union (CEP): <http://www.cep-probation.org/wp-content/uploads/2015/03/Final-chapter-Croatia.pdf>.
18. Tesser, A., prema Aronson E., Wilson T. D., Akert R. M. (2005). Socijalna psihologija. Zagreb: Mate d.o.o.
19. Trotter, C., prema Maločić, S. (2015). Probacija prema punoljetnim počiniteljima kaznenih djela – pomoći ili nadzor? Kriminologija i socijalna integracija, 23 (1), 157 - 179.
20. Wheeler, S., prema Mejovšek, M. (2002). Uvod u penološku psihologiju. Jastrebarsko: Naklada Slap.
21. Zakon o izvršavanju kazne zatvora (2003). Narodne novine, 190/03.
22. Zakon o probaciji (2009). Narodne novine, 153/09.
23. Zakon o probaciji (2012). Narodne novine, 143/12.

Danijela Knjižek, MA of Social Work

Marko Mihalj, MA psych.

Marina Mirčeta Mikulić, MA psych.

THE CHALLENGES OF WORKING WITH CONDITIONALLY RELEASED OFFENDERS – PROBATION PERSPECTIVE

Summary

This paper is trying to explain the challenges of working with offenders on conditional release in the Republic of Croatia and the Probation Office Zagreb I., as well as it is trying to clarify conditional release from the probation service perspective. Previous research emphasize an important role of probation in the Republic of Croatia, referring to the various tasks probation officers are in charge, whereas in this paper special attention is given to the supervision of conditionally released offenders. The entire process of the mentioned supervision requires high expertise of probation officers, motivation and discipline of the offenders, and the cooperation of various institutions involved in the postpenal treatment. Available date shows that the average duration of conditional release in Zagreb as well as in Croatia, is approximately six months. Supervisions of conditionally released offenders are mostly successfully ended, while there is a smaller number of those who are not or have been recalled. However, there are various difficulties facing the offenders when they leave the prison (a new role in the family, employment, a feeling of uselessness), which poses challenges for the probation officers. In this matter, appropriate approach to the offenders is crucial, whereat the individual work with the offender can maintain his motivation for behavioral change.

Key words: prison sentence, conditional release, probation

Tatjana Brozić Perić, dipl. pravnica¹

mr. Ruža Zelić, dipl. soc. radnica²

Marina Tepšić, mag. soc. rada³

POSTUPANJE CENTARA ZA SOCIJALNU SKRB U ODNOSU NA KORISNIKE U ZATVORU I POVRATNIKE IZ ZATVORA

Sažetak

Zaposlenici Centra za socijalnu skrb, u okviru svojih redovitih poslova, često se susreću s traženjem pomoći povratnika iz zatvora i zatvorenika. U pružanju profesionalne pomoći zaposlenici su često ograničeni jer u Zakonu o socijalnoj skrbi zatvorenici, a ni povratnici iz zatvora nisu izdvojeni kao posebna kategorija korisnika, spominju se samo u dva članka (čl. 77 i 127). Prema statističkim podacima Centra za socijalnu skrb Zagreb vidljivo je da se znatan broj povratnika iz zatvora obraća za pomoć u Centar za socijalnu skrb te najčešće traže novčanu pomoć – jednokratnu naknadu i zajamčenu minimalnu naknadu te pomoć vezanu uz odgovarajući smještaj. Primjećeno je da kod osoba tijekom izvršavanja zatvorske kazne redovito dolazi do promjena u njihovu materijalnom statusu, a često i do promjene njihovih obiteljskih okolnosti. Navedene promjene dovode ih u nepovoljan društveni položaj, stoga im je potrebna intervencija Centra za socijalnu skrb. Nadalje, praksa zaposlenika Centra za socijalnu skrb pokazuje da povratnici i zatvorenici do dolaska u Centar za socijalnu skrb nisu upoznati s pravima koja im se mogu pružiti te vrlo često raspolažu pogrešnim informacijama dobivenim od stručnih zaposlenika u zatvorskom sustavu ili predstavnika nevladinih organizacija. Promatrajući pojedine primjere povratnika iz zatvora, u praksi Centra za socijalnu skrb možemo govoriti o pozitivnim i negativnim iskustvima koja u svakom slučaju upućuju na to da bi bilo dobro da se ova kategorija korisnika unutar centara za socijalnu skrb izdvoji kao posebna. To bi omogućilo bolju prepoznatljivost i veće mogućnosti korištenja usluga Centra za socijalnu skrb.

Ključne riječi: povratnici iz zatvora, zatvorenici, Centar za socijalnu skrb, prava iz sustava socijalne skrbi, resocijalizacija

1. Uvod

Sustav socijalne skrbi važan je resor za zatvorenika tijekom izdržavanja zatvorske kazne, kao i nakon izlaska iz penalne ustanove. Tijekom izdržavanja zatvorske kazne bivši zatvorenici najčešće se obraćaju nadležnom Centru za socijalnu skrb sa zahtjevom za

---

¹ Centar socijalnu skrb Zagreb, Zagreb, ravnateljica@czss-zagreb.hr

² Centar socijalnu skrb Zagreb, Zagreb, ruza.zelic@socskrb.hr

³ Centar socijalnu skrb Zagreb, Zagreb, tepscic.marina@gmail.com

priznavanje prava na jednokratnu naknadu. Nakon izlaska iz zatvora ili kaznionice, osim materijalnih prava potrebna im je najčešće i pomoć u osiguravanju odgovarajućeg smještaja. Izlazak na slobodu nakon izvršavanja zatvorske kazne, a posebice nakon izdržavanja dugotrajne zatvorske kazne, postavlja pred bivšeg zatvorenika brojne prepreke i teškoće s kojima se mora suočiti – stambeni, finansijski i obiteljski problemi te stigmatizacija lokalne zajednice.

Jedan od važnih aspekata uključivanja bivših zatvorenika u zajednicu jest zapošljavanje (Graffam i sur. 2004.). Uključivanje na tržište rada bivšim zatvorenicima omogućuje osiguravanje zadovoljenja materijalnih potreba, određene strukture vremena, proširivanje socijalne mreže te na taj način daje bivšim zatvorenicima priliku za novi početak kao i za preuzimanje odgovornosti za postignuće određenog vlastitog statusa u zajednici.

Nažalost, manjak iskustva sudjelovanja u radnom okruženju, dugo izbivanje iz radnog okruženja, slabe socijalne vještine i stigmatizacija okoline kojoj su često izloženi onemogućuju potrebnu reintegraciju bivših zatvorenika pa se oni često pojavljuju kao korisnici unutar sustava socijalne skrbi.

Uloga Centra za socijalnu skrb u prevladavanju u reintegraciji bivših zatvorenika iznimno je važna, kao i međuresorna suradnja sa zatvorima i kaznionicama, sustavom probacije, službom za zapošljavanje i Zavodom za zdravstveno osiguranje. U ovom radu naglasak se stavlja na ulogu sustava socijalne skrbi, prava i usluge koje osoba tijekom i nakon izvršenja zatvorske kazne može ostvariti u okviru tog sustava. U radu su istaknuti statistički podaci o traženju i ostvarivanju prava iz sustava socijalne skrbi na području Centra za socijalnu skrb Zagreb. Cilj je ovoga rada istaknuti važnost i potrebu za kvalitetnjom, učestalijom i neposrednjom suradnjom Centra za socijalnu skrb sa zatvorskim sustavom i sustavom probacije kako bi se uspješno resocijalizirali zatvorenici nakon izvršenja kazne zatvora.

2. Korisnici socijalne skrbi

Prema čl. 3. Zakona o socijalnoj skrbi socijalna skrb organizirana je djelatnost od javnog interesa za Republiku Hrvatsku čiji je cilj pružanje pomoći socijalno ugroženim osobama, kao i osobama u nepovoljnim osobnim ili obiteljskim okolnostima, koja uključuje prevenciju, promicanje promjena, pomoć u zadovoljavanju osnovnih životnih potreba i podršku pojedincu, obitelji i skupinama, s ciljem unapređenja kvalitete života i osnaživanje korisnika u samostalnom zadovoljavanju osnovnih životnih potreba te njihova aktivnog uključivanja u društvo (Zakon o socijalnoj skrbi, NN broj 157/13, 152/14, 99/15, 52/16, 16/17).

U skladu s čl. 21. Zakona o socijalnoj skrbi korisnici socijalne skrbi su:

- samac i kućanstvo koji nemaju dovoljno sredstava za podmirenje osnovnih životnih potreba, a nisu ih u mogućnosti ostvariti svojim radom, primitkom od imovine, od obveznika uzdržavanja ili na drugi način

- dijete bez roditelja ili bez odgovarajuće roditeljske skrbi, mlađa punoljetna osoba, dijete žrtva obiteljskog, vršnjačkog ili drugog nasilja, dijete žrtva trgovanja ljudima, dijete s teškoćama u razvoju, dijete i mlađa punoljetna osoba s problemima u ponašanju, dijete bez pratrne koje se zatekne izvan mjesta svog prebivališta bez nadzora roditelja ili druge odrasle osobe koja je odgovorna skrbiti o njemu te dijete strani državljanin koje se zatekne na teritoriju Republike Hrvatske bez nadzora roditelja ili druge odrasle osobe koja je odgovorna skrbiti o njemu

- trudnica ili roditelj s djetetom do godine dana života bez obiteljske podrške i odgovarajućih uvjeta za život

- obitelj kojoj je zbog poremećenih odnosa ili drugih nepovoljnih okolnosti potrebna stručna pomoć ili druga podrška

- odrasla osoba s invaliditetom koja nije u mogućnosti udovoljiti osnovnim životnim potrebama

- odrasla osoba žrtva obiteljskog ili drugog nasilja te žrtva trgovanja ljudima

- osoba koja zbog starosti ili nemoći ne može samostalno skrbiti o osnovnim životnim potrebama

- osoba ovisna o alkoholu, drogama, kockanju i drugim oblicima ovisnosti

- beskuónik

- druge osobe koje ispunjavaju uvjete propisane Zakonom o socijalnoj skrbi (NN broj 157/13, 152/14, 99/15, 52/16, 16/17).

U navedenom Zakonu zatvorenici nisu izdvojeni kao posebna kategorija korisnika kao ni povratnici iz zatvora. Oni prava ostvaruju prema općim uvjetima kao i svi drugi građani Republike Hrvatske prema Zakonu o socijalnoj skrbi (NN broj 157/13, 152/14, 99/15, 52/16, 16/17). Boravak zatvorenika tijekom izdržavanja kazne zatvora kao i poslijepenalni prihvat zatvorenika u Republici Hrvatskoj uređeni su i regulirani Zakonom o izvršavanju kazne zatvora (NN 190/03).

3. Zakonska zaštita zatvorenika

Zakon o socijalnoj skrbi (NN broj 157/13, 152/14, 99/15, 52/16, 16/17) spominje povratnike iz zatvora i zatvorenike samo u dva navedena članka:

Članak 77.

(1) Savjetovanje i pomaganje pojedincu je socijalna usluga sustavne stručne pomoći

kojom se pojedincu pruža pomoć radi prevladavanja poteškoća te stvaranja uvjeta za očuvanje i razvoj osobnih mogućnosti i odgovornog odnosa pojedinca prema sebi, obitelji i društvu.

(2) Savjetovanje i pomaganje iz stavka 1. ovoga članka pruža se korisniku radi prevladavanja poteškoća u vezi s bolešću, starošću, smrću člana obitelji, invalidnošću, teškoćama u razvoju, uključivanjem u svakodnevni život nakon duljega boravka u domu socijalne skrbi ili kod drugog pružatelja socijalnih usluga, zdravstvenoj ili penalnoj ustanovi te u drugim nepovoljnim okolnostima ili kriznim stanjima.

Članak 127.

Centar za socijalnu skrb na temelju javnih ovlasti daje podatke i mišljenja prilikom odlučivanja o odobravanju pogodnosti izlaska zatvorenika iz penalne ustanove sukladno posebnom propisu kojim se uređuje izvršavanje kazne zatvora.

Savjetodavnim radom povratnicima se prije svega pruža pomoć radi aktivnog uključivanja u društvo. Uspostavljaju se odnosi s članovima zajednice i stvaraju socijalne mreže radi preuzimanja obiteljske uloge te motiviranja za povratak u radnu sredinu i poticanje na zapošljavanje, a sve s ciljem osamostaljenja i aktivnog uključivanja u društvenu zajednicu.

Uloga Centra za socijalnu skrb kada je riječ o počiniteljima kaznenih djela je sveobuhvatna i započinje već prije odlaska osobe na izdržavanje zatvorske kazne, zatim za vrijeme izdržavanja kazne te nakon dolaska iz zatvora. Prije početka izdržavanja zatvorske kazne CZSS izrađuje socijalnu anketu s korisnikom ili članovima njegove obitelji te socijalnu anamnezu za obitelj zatvorenika, gdje se ponajprije utvrđuju obiteljske i socioekonomiske prilike. Socijalnim anketama se zatvorskom sustavu pružaju sve relevantne informacije o budućem zatvoreniku kako bi se izradio program postupanja. Tijekom boravka zatvorenika na izdržavanju zatvorske kazne CZSS na zahtjev kaznionice i/ili zatvora izrađuje mišljenje o pogodnostima izlaska zatvorenika na prijevremeni otpust ili provođenja vremena s članovima obitelji. Za potrebe izrade mišljenja djelatnici CZSS odlaze na terenski obilazak obitelji zatvorenika. Centar za socijalnu skrb sudjeluje u radu s obitelji zatvorenika u vidu pružanja savjetodavnog rada, pomoći pri prilagodbi na novonastalu životnu situaciju te upućivanja na druge oblike podrške za članove njihove obitelji. Na iste načine pomaže i nakon izlaska zatvorenika iz zatvora.

4. Oblici pomoći stručnih radnika Centra za socijalnu skrb u radu s osobama neposredno nakon izvršenja zatvorske kazne

Tijekom izvršavanja zatvorske kazne dolazi do promjena u materijalnim i obiteljskim okolnostima zatvorenika, zbog čega se nerijetko obraćaju sa zahtjevom za priznavanje prava na jednokratnu naknadu. Pritom kao potrebu najčešće navode higijenske

potrepštine, lijekove te odjeću i obuću. Prema čl. 14. Zakona o izvršavanju kazne zatvora (NN 109/03) zatvorenici među ostalim imaju osigurano pravo na smještaj primjeren ljudskom dostojanstvu i zdravstvenim standardima. Člankom 80. i 84. navedenog Zakona zatvorenicima je osigurano pravo na rad u skladu s njihovim mogućnostima te naknada za obavljen rad (Zakon o izvršavanju kazne zatvora NN 128/99, 55/00, 129/00, 59/01, 67/01, 11/02, 190/03, 76/07, 27/08, 83/09, 18/11, 48/11, 125/11, 56/13, 150/13).

Unatoč mogućnosti da sami osiguraju finansijska sredstva, često se obraćaju CZSS sa zahtjevom za jednokratnu naknadu koja se prema čl. 46. Zakona o socijalnoj skrbi daje samcu ili kućanstvu koje zbog trenutačnih materijalnih teškoća nije u mogućnosti podmiriti osnovne životne potrebe nastale zbog rođenja ili školovanja djeteta, bolesti ili smrti člana obitelji, elementarne nepogode i slično. Nadalje, jednokratna naknada može se priznati zbog nabave osnovnih predmeta u kućanstvu ili nabave nužne odjeće i obuće ako ne postoji mogućnost da se nabava nužnih predmeta u kućanstvu te odjeće i obuće osigura u suradnji s humanitarnim organizacijama (Zakon o socijalnoj skrbi, NN broj 157/13, 152/14, 99/15, 52/16, 16/17). U kontaktu sa stručnim zaposlenicima bivši zatvorenici često iskazuju nezadovoljstvo jer kao zatvorenici i povratnici iz zatvora nisu izdvojena kategorija pri korištenju prava iz sustava socijalne skrbi.

Povratnici iz zatvora često su osobe u socijalnoj potrebi, nalaze se na margini, ne sudjeluju u životu zajednice u kojoj žive te su često stigmatizirani od društva. Riječ je o osobama koje su nezaposlene, nemaju reguliranu zdravstvenu zaštitu i riješeno stambeno pitanje, stoga im se u Centru za socijalnu skrb pružaju potrebne informacije i o načinu ostvarivanja prava koja proizlaze iz drugih sustava kao što su zapošljavanje, zdravstvena zaštita i sl.

Nakon povratka iz zatvora, s obzirom na to da su najčešće nezaposleni, postaju ovisni o novčanoj pomoći svoje obitelji ili pomoći institucija. Kao povratnici iz zatvora teško pronalaze zaposlenje te često gube motivaciju za traženje posla, ne prihvaćaju mogućnosti prekvalifikacija i prilagođavanja trenutačnom tržištu rada. Zbog učinjenog kaznenog djela često su neprihvaćeni od obiteljske i šire društvene sredine. Često dolazi do poremećenih odnosa i različitih promjena u njihovoj obitelji, zbog čega ostaju bez obiteljske podrške. Razvodi brakova bivših zatvorenika često su posljedica okolnosti izdržavanja zatvorske kazne. Osobe koje dugo borave u zatvoru teško se prilagođavaju u zajednici zbog društvenih promjena nastalih napretkom raznih tehničkih dostignuća i njihove primjene u svakodnevnom životu (korištenje mobitela, bankomata i sl.). Zbog svega navedenog znatan broj osoba se nakon izvršavanja zatvorske kazne za pomoći obraća u Centar za socijalnu skrb. Iskustva djelatnika Centra za socijalnu skrb Zagreb pokazuju kako zatvorenici i povratnici iz zatvora nisu u potpunosti upoznati s pravima u sustavu socijalne skrbi te kako su im zaposlenici u zatvorskem sustavu ili predstavnici nevladinih organizacija dali pogrešne informacije o ostvarivanju prava.

Iz tablice 4.1. vidljivo je da je u Centru za socijalnu skrb Zagreb tijekom 2016. i 2017. godine bio velik broj podnesenih zahtjeva za ostvarivanje određenih prava iz sustava socijalne skrbi. Tako je 2016. godine primljeno ukupno 477 zahtjeva za prvu socijalnu uslugu od osoba nakon izvršenja zatvorske kazne, a 2017. godine do rujna 283 zahtjeva.

Tablica 4.1.

Broj zahtjeva za prvu socijalnu uslugu

	2016.	2017. (do danas)
Prva socijalna usluga	477	283

Tablica 4.2.

Broj zahtjeva za novčanu naknadu

	2016.	2017. (do danas)
Jednokratna naknada	103	74
Zajamčena minimalna naknada	14	9

Izvor: Dokumentacija Centra za socijalnu skrb Zagreb, 2017.

Nakon izlaska iz zatvora često se nalaze u situaciji da nemaju riješeno stambeno pitanje te slijedom toga traže od CZSS uslugu smještaja. Na taj način stvara se povećan rizik da povratnici iz zatvora prijeđu u kategoriju beskućnika, jer ih Centar za socijalnu skrb u okviru svojih mogućnosti može jedino uputiti u prenoćišta s drugim korisnicima koji dugi niz godina žive kao beskućnici.

U okviru Centra za socijalnu skrb Zagreb bivši zatvorenici ostvaruju i novčane naknade, iz tablice 4.2. vidljivo je da velik dio njih dobiva jednokratnu novčanu pomoć, 2016. ih je ostvarilo 103, a tijekom 2017. do rujna 74. Znatno je manji broj osoba koje ostvare pravo na zajamčenu minimalnu naknadu, tijekom 2016. njih 14, a tijekom ove godine njih 9. Novčane pomoći koje ostvare u Centru za socijalnu skrb nisu im dostaune za samostalno organiziranje stanovanja (podstanarstvo). Zakonski propisi prema kojima postupa Centar za socijalnu skrb osobama nakon izvršenja zatvorske kazne ne omogućuju organiziranje nekog oblika smještaja kao ni samostalnog stanovanja. Jedini oblik smještaja, kao što je navedeno, je prihvatište za beskućnike.

4.1. Prikaz slučaja

U svome radu zaposlenici se susreću s brojnim praktičnim primjerima, bilo da je riječ o primjerima dobre prakse koji podrazumijevaju uspješnu resocijalizaciju ili o primjerima koji podrazumijevaju neuspješnu resocijalizaciju neovisno o angažmanu stručnih službi. U idućem dijelu prikazat ćemo dva primjera prakse koja uključuju postupanja Centra za

socijalnu skrb kada je riječ o bivšim zatvorenicima te sam ishod svakog slučaja.

Primjer 1

Riječ je o muškoj osobi, rođenoj 1969. g. koji je izdržao zatvorsku kaznu od tri i pol godine za kazneno djelo silovanja i izjednačenu radnju silovanja. Centar za socijalnu skrb poduzeo je brojne mjere – izradu mišljenja o potrebi odgode izvršenja zatvorske kazne, pružanje savjetodavnog rada, davanje jednokratne naknade, upućivanje na ostvarivanje prava na besplatnu pravnu pomoć, izrade mišljenja o pogodnostima izlaska iz zatvora i postpenalni prihvat. Postupanje Centra obuhvatilo je i druge članove kućanstva, majku koja je upućena na ostvarivanje prava na doplatak za pomoć i njegu. Nakon dolaska iz zatvora korisnik je imao svu potrebnu osobnu dokumentaciju. Prije upućivanja na izdržavanje zatvorske kazne bio je samostalni ugostitelj, a nakon izdržavanja upućen je na podnošenje zahtjeva za ostvarivanje prava na poticaj za samozapošljavanje, što je i ostvario te zasnovao radni odnos. Dakle, riječ je o povratniku koji se uz podršku i koordinacijsku ulogu Centra za socijalnu skrb, uključujući druge institucije, aktivno uključio u društvenu zajednicu te je proces resocijalizacije nakon izvršenja kazne zatvora bio uspješan. Možemo reći da je to primjer dobre prakse.

Primjer 2

Ovaj primjer opisuje slučaj muške osobe, rođene 1980. g. koji je izdržavao više zatvorskih kazni od 6 mjeseci do godine dana. Počinio je kaznena djela vezana uz drogu, zlouporabu droge, nedozvoljeni promet te krađe. Postupanje CZSS-a odnosilo se na prijavu prebivališta na adresu Centra, davanje jednokratne naknade, pružanje savjetodavnog rada, upućivanje na liječenje u komunu, uključivanje u psihijatrijsko liječenje, priznavanje prava na zajamčenu minimalnu naknadu i naknadu za ugroženog kupca energenata, izradu socijalne ankete i mišljenja za odgodu kazne zatvora, upućivanje na smještaj u prenoćište te druge mjere temeljem Zakona o socijalnoj skrbi (NN broj 157/13, 152/14, 99/15, 52/16, 16/17). Nakon povratka iz zatvora korisnik nije imao nijedan osobni dokument ni prijavljeno prebivalište, stoga mu je prebivalište prijavljeno na adresu Centra za socijalnu skrb, Podružnica Susedgrad. Zdravstvena zaštita regulirana je preko Gradskog ureda za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom. S obzirom na slabiju mogućnost zapošljavanja zbog ovisnosti i stalnog recidivizma, kapaciteti za zapošljavanje bili su smanjeni, zbog čega je dulje razdoblje bio korisnik prava na zajamčenu minimalnu naknadu.

Za razliku od prethodnog primjera, kod ovog slučaja, uz sva nastojanja i angažman stručnih djelatnika Centra za socijalnu skrb, nije postignuta uspješna resocijalizacija.

5. Zaključak

Povratnici iz zatvora nisu izdvojeni kao posebna kategorija korisnika u Zakonu o

socijalnoj skrbi, što predstavlja teškoće u ostvarivanju njihovih prava, ali i teškoće za sustavnu evidenciju i kvalitetno postupanje Centra za socijalnu skrb. Tijekom izvršenja zatvorske kazne zatvorenci često ostaju bez imovine i prihoda te nerijetko postaju kategorija beskućnika. Novčane naknade nisu posebno propisane za potrebe povratnika iz zatvora i zatvorenike, iako povratnici iz zatvora i zatvorenici često traže novčanu pomoć od Centra za socijalnu skrb. Bivši zatvorenci teško se adaptiraju u društveni i obiteljski život te teško pronalaze zaposlenje, što je rizik za njihovo kvalitetno uključivanje u zajednicu te su nerijetko dugotrajni korisnici sustava socijalne skrbi.

Mišljenja smo kako su potrebne izmjene Zakona o socijalnoj skrbi u smislu da se povratnike iz zatvora izdvoji kao posebnu kategoriju korisnika. Naglasak je na potrebi izdvajanja kao posebnih kategorija korisnika novčanih naknada i usluga smještaja. Potrebno je plansko i kontinuirano pružanje socijalne usluge savjetovanja i pomaganja članovima obitelji zatvorenika tijekom izdržavanja zatvorske kazne radi njihove zajedničke prilagodbe nakon izlaska osobe iz zatvora. Suradnja stručnih zaposlenika Centra za socijalnu skrb i stručnih zaposlenika zatvorskog sustava trebala bi biti kontinuirana i planska s ciljem pravilnog i pravovremenog informiranja korisnika o njihovim pravima, pružanja potrebnih socijalnih usluga i sustavnog praćenja ove skupine korisnika u sustavu socijalne skrbi. Iako su prava zatvorenika i povratnika iz zatvora određena zakonskim odredbama, u praksi je potrebna kvalitetnija međuresorna suradnja kako bi cijelokupni sustav potpore funkccionirao.

Literatura:

1. Zakon o izvršavanju kazne zatvora (1999, 2003). Narodne novine, NN 128/99, 55/00, 59/00, 129/00, 59/01, 67/01, 11/02, 190/03. – pročišćeni tekst, 76/07, 27/08, 83/09, 18/11, 48/11, 125/11, 56/13, 150/13.
2. Zakon o socijalnoj skrbi (2013). Narodne novine, 157/13, 152/14, 99/15, 52/16, 16/17.
3. Graffam, J., Shinkfield, A., Lavelle, B., Hardcastle, L. (2004). Attitudes of employers, corrective services workers, employment support workers, and prisoners and offenders towards employing ex-prisoners and ex-offenders Deakin University Employment and Social Exclusion Research Group School of Health and Social Development, Burwood, Vic.

THE PROCEDURE OF THE CENTER FOR SOCIAL WELFARE IN RELATION TO THE PRISONERS AND THE RETURNNEES FROM PRISON

Summary

Employees of the Social Welfare Center, as part of their regular work, frequently encounter seeking assistance from the returnees from prison as well as prisoners. In providing professional assistance, employees are often constrained because in the Social Welfare Act prisoners or prison returnees are not classified as a special category of beneficiaries, they are referred to only in two articles (Articles 77 and 127).

According to the statistics of the Center for Social Welfare in Zagreb it is evident that a significant number of returnees from the prison address assistance in the social welfare center and most often seek financial assistance such as one-off fees and guaranteed minimum remuneration as well as assistance with adequate accommodation. Observations are that changes in their material status, and often in their family circumstances, occur regularly in persons during the execution of prison sentences. These changes bring them into a disadvantaged social position and therefore they need the intervention of the Social Welfare Center. Furthermore, the practice of an employee of the Social Welfare Center shows that returnees and prisoners are not familiar with the rights they can afford to reach the Center for Social Welfare and often have the wrong information provided by professional prison staff or NGO representatives. Looking at some examples of returnees from prison in practice, the Social Welfare Center can talk about positive and negative experiences, which in any case indicate that it would be good to distinguish this category of beneficiaries within social welfare centers as a separate one. This would allow better recognition and greater access to the Social Welfare Center.

Key words: prison returnees, inmates, Center for Social Welfare, rights from the Social Welfare system, resocialization

Iva Jovović, dipl. soc. radnica¹
Hana Kutil, mag. act. soc²

RAZVIJANJE I JAČANJE RODITELJSKIH VJEŠTINA BIVŠIH ZATVORENIKA

Udruga za unapređenje kvalitete življenja LET provodi projekt pod nazivom »Razvijanje i jačanje roditeljskih vještina bivših zatvorenika«. Savjetovanjem, individualnim i grupnim oblicima rada s bivšim zatvorenicima te informiranjem javnosti i stručnjaka planiramo unaprijediti roditeljske kompetencije bivših zatvorenika i njihovih obitelji te time omogućiti lakšu integraciju u društvo.

Ovim projektom putem raznih usluga pružamo podršku i potporu bivšim zatvorenicima i njihovim obiteljima, čime ih osnažujemo za kvalitetno roditeljstvo. Provedbom ovog projekta obitelji dobivaju pomoć i podršku što će im pomoći u lakšem i kvalitetnijem izvršavanju roditeljskih obveza. Osim navedenog, ovim projektom pružamo mogućnost da roditelji putem psihosocijalnog savjetovanja, grupe podrške i radionica budu osnaženi i lakše se suoče sa svim teškoćama i stresnim životnim situacijama te nauče načine djelovanja za kvalitetne odnose s djecom. Na ovakav način roditelje ćemo upoznati s načinima suočavanja s negativnim posljedicama stresa te kako prepoznati i prevenirati nepoželjne oblike ponašanja kod djece.

Cilj je poster prezentacije prikazati planirane aktivnosti koje se provode s bivšim zatvorenicima te način na koji bivše zatvorenike informiramo i ohrabrujemo u ulozi odgovornog roditeljstva. Cilj je aktivnosti ponuditi znanja i vještine za bolje upoznavanje razvoja djeteta, da nauče više o roditeljstvu, načinima nošenja sa stresnim situacijama te u konačnici kako ostvariti i održavati bolji odnos s djecom. Obitelj bivših zatvorenika imat će razvijenu socijalnu podršku i javnost će biti upoznata i senzibilizirana za potrebe i probleme bivših zatvorenika.

Ključne riječi: *bivši zatvorenici, roditeljske kompetencije, promjena ponašanja bivših zatvorenika*

---

¹ Udruga za unapređenje kvalitete življenja LET, Zagreb; let@udruga-let.hr

² Udruga za unapređenje kvalitete življenja LET, Zagreb; let@udruga-let.hr

Iva Jovović, MA of Social Work
Hana Kutil, MA of Social Work

DEVELOPING AND STRENGHTENING THE PARENTAL SKILLS OF FORMER PRISONERS

Life Quality Improvement Organization FLIGHT currently implements a project called »Developing and Strengthening the Parental Skills of Former Prisoners«. We will improve the parental competences of former prisoners and their families by providing counseling, peer support group and workshops and thereby facilitate their easier integration into society.

Through this project by various services we provide support and support to former prisoners and their families, thus empowering them for quality parenting. By implementing this project, the family will receive a range of help and support that will help them in facilitating and fulfilling all parental responsibilities. In addition to this project, we provide the opportunity for parents through psychosocial counseling, support groups and workshops to be strengthened and easier to deal with all the difficulties and stressful situations of life and learn how to develop quality relationships with their children. In this way, parents will be introduced to ways of dealing with the negative consequences of stress and how to identify and prevent unwanted forms of behavior in children.

The aim of the poster presentation is to present implemented activities with former prisoners and how we are informing and encourage former prisoners in the role of responsible parenting. Our goal is to offer knowledge and skills to better understand children's development, to learn more about parenting, how to handle stressful situations and ultimately to achieve and maintain a better relationships with children. The family of former prisoners will receive social support and the public will be aware and sensitized to the needs and problems of former prisoners.

Key words: former prisoners, parental competence, behavior change of former prisoners

Ana Jukić, dipl. soc. radnica¹
Nada Miličević, dipl. soc. pedagoginja²
Barbara Vidas, dipl. soc. radnica³
Ester Brašnić, dipl. psihologinja – prof.⁴

UVJETNI OTPUST – PLANIRANJE, PROVOĐENJE, NADZOR, PODRŠKA

Kaznenim zakonom (NN 125/11, 144/12, 56/15, 61/15, 101/17), kao jedan od ciljeva kažnjavanja, istaknuto je utjecanje na počinitelja da ne ponavlja kaznena djela. Promjena obrasca ponašanja nastoji se pokrenuti tijekom izvršavanja zatvorske kazne, poticanjem zatvorenika na promišljanje o vlastitim postupcima, razvojem kritičkog mišljenja, isticanjem zaštitnih čimbenika i osobnih jakih strana, povećanjem intrinzične motivacije. Na intervencijski spektar tretmansko-preventivnih aktivnosti tijekom izdržavanja zatvorske kazne nadovezuje se rad probacijske službe. Probacija kroz podršku, ali i kontrolu potiče daljnju orijentiranost prema promjeni s ciljem preveniranja daljnog antisocijalnog ponašanja te što uspješnije reintegracije.

Okosnica tretmanskog rada u zatvorskome i probacijskom sustavu jest u procjeni kriminogenih rizika i tretmanskih potreba, temeljem kojih se donosi individualizirani pojedinačni program.

Već pri samom planiranju uvjetnog otpusta nastoji se preko zatvoreniku izrečenih obveza aktivno uključiti i lokalnu zajednicu sa svim njezinim kapacitetima i resursima. Probacijska služba prikuplja informacije od svih subjekata koji s osuđenikom ili vezano uz njega poduzimaju različite aktivnosti.

Cilj je poster prezentacije prikazati ulogu svih dionika u pripremi zatvorenika za što uspješniju reintegraciju i resocijalizaciju, ali i progovoriti o prostoru za unaprjeđenje suradnje i širenje mreže dionika.

Ključne riječi: izvršavanje kazne, uvjetni otpust, resocijalizacija, reintegracija, probacijska služba

---

¹ Centar za dijagnostiku u Zagrebu, Zagreb, ana.jukic@zps.pravosudje.hr

² Probacijski ured Zagreb II., Zagreb, nada.milicevic@pravosudje.hr

³ Probacijski ured Zagreb II., Zagreb, barbara.vidas@pravosudje.hr

⁴ Probacijski ured Zagreb I., Zagreb, ester.brasnic@pravosudje.hr

**Ana Jukić, MA of Social Work
Nada Miličević, graduated social pedagogue
Barbara Vidas, MA of Social Work
Ester Brašnić, graduated psychologist – prof.**

RELEASE ON PAROLE – PLANNING, IMPLEMENTATION, SUPERVISION, ASSISTANCE

Influencing perpetrators of criminal offences not to commit offences in the future is emphasized as one of the purposes of criminal sanctioning by the Criminal Code. The change in behavioral pattern is facilitated during execution of a custodial sentence by encouraging prisoners to think about their own acts, developing critical thinking, emphasizing protective factors and personal advantages and by increasing intrinsic motivation. The work of probation service is an extension of the interventional spectrum of treatment-preventive activities during the execution of a custodial sentence. Probation encourages further orientation towards change with the goal of preventing antisocial behavior in the future and making reintegration more successful by means of assistance as well as control.

The framework of treatment work in the prison system, as well as in the probation system is the assessment of criminal risks and treatment needs, on the basis of which a specific individualized program is developed.

While planning release on parole obligations are imposed upon the prisoner in an effort to actively include the local community with all of its capacities and resources. Probation service collects information from all the subjects doing various activities with or related to the convict.

The aim of the presentation poster is to present the role of every participant in preparing the prisoner for successful reintegration and re-socialization, but also to inform about the possibilities of improving cooperation and enlarging the net of participants.

Key words: execution of sentence, release on parole, re-socialization, reintegration, probation service

Zlatko Lovrić, soc. radnik¹
Ana Milović, mag. soc. ped²

BIRAM ISPRAVAN PUT

PRIPREMA POSTPENALNOG PRIHVATA ZATVORENIKA I MALOLJETNIKA I ALTERNATIVNI PROGRAMI

»Zajednica Pape Ivana XXIII., na temelju dugogodišnjeg iskustva rada sa zatvorenicima i maloljetnicima u Italiji (od 1980. godine), provodi projekt koji je osmišljen kao odgovor na potrebe lječenih zatvorenika i maloljetnika ovisnika kako bi se uspješno integrirali u društvo. Time se sprječavaju marginalizacija, depresivna stanja, smanjuje se broj relapsa, njihova socijalna isključenost, a povećava sposobnost za samostalan život u skladu s društvenim normama, umanjujući štetne posljedice boravka u zatvoru/odgojnim ustanovama. Projekt koji financira Ministarstvo pravosuđa u partnerstvu s Centrom za socijalnu skrb u Splitu i Ligom za prevenciju ovisnosti Split, provodi u pet kaznionica i zatvora (Split, Šibenik, Zadar, Dubrovnik i Sisak te dva odgajna zavoda u Turopolju i Požegi).

U dijelu koji se odnosi na alternativne programe, »Zajednica Pape Ivana XXIII.« u suradnji s CZSS Split omogućuje i rezidencijalne programe za maloljetnike i mlađe punoljetnike - počinitelje kaznenih djela čiji su sudski i istražni postupci u tijeku te se očekuju presude i izricanje mjere upućivanja u odgojni zavod ili kazne zatvora. Dakle, riječ je o osobama koje još nisu u zatvorskom sustavu, ali je moguće da bi ondje najvjerojatnije završile, ali kojima se, zbog pravodobnih intervencija, omogućio alternativni smještaj, čime se i rasteretio zatvorski sustav koji je ionako prekapacitiran.

Cilj je poster prezentacije prikazati dosadašnje rezultate u provedbi projekta postpenalnog prihvata zatvorenika i maloljetnika te alternativnih programa za mlađe počinitelje kaznenih djela. Prikazat ćemo i jedan konkretni slučaj kao pozitivni primjer prakse rada sa zatvorenicima tijekom izdržavanja kazne zatvora i nakon otpusta. Na temelju toga će se vidjeti i procijeniti učinkovitost intervencija i usluga koje se provode putem ovog projekta (programa).

Ključne riječi: *postpenalni prihvat, integracija maloljetnika i zatvorenika, resocijalizacija, obrazovanje i zapošljavanje, razvoj radno-socijalnih vještina i sprječavanje recidiva zatvorenika*

---

¹ Zajednica Pape Ivana XXIII., Vrgorac, zlatko.lovric2@gmail.com

² Centar za socijalnu skrb Split, Odjel za djecu, mlađe i obitelj, Split, amilovic16@gmail.com

**Zlatko Lovrić, Social Worker
Ana Milović, MA of Social Pedagogy**

I CHOOSE THE RIGHT PATH

POSTPENAL PROGRAM FOR PRISONERS AND MINORITIES AND ALTERNATIVE MEASURES

The Pope John XXIII community, based on years of experience in working with prisoners and juveniles in Italy (since 1980), is implementing a project designed to respond to the needs of the inmate and juvenile addicts treated to successfully reintegrate into society, thus preventing marginalization, depressive states, reduces the number of relapses, their social exclusion and increases the ability to live independently in accordance with social norms by reducing the adverse consequences of staying in jail/education institutions. The project, funded by the Ministry of Justice, in partnership with the Social Welfare Center in Split and the Split Prevention of Dependence, is being working in five penitentiaries and prisons (Split, Šibenik, Zadar, Dubrovnik and Sisak and two educational establishments in Turopolje and Požega.

In the section related to alternative programs, Pope John XXIII community, with the Social Services Department, also provides resident programs for juveniles and juvenile offenders of criminal offenses whose judicial and investigative proceedings are in progress and are expected to make judgments and pronounce the referral measure to a bailiff or prison sentence. So this is about people who are not in the prison system but it is very likely that they will probably end up there but who, due to timely interventions, provided alternative accommodation, which also disrupted the prison system that was already overcapacitated.

The aim of the poster presentation is to present the results of the implementation of the posthumous reception of prisoners and juveniles and alternative programs for young perpetrators of criminal offenses. We will also present a concrete case as a positive example of the practice of working with prisoners during jail and discharge, through which we can see and evaluate the effectiveness of interventions and services implemented through this project.

Key words: postpenal acceptance, integration of juveniles and prisoners, alternative programs, re-socialization, education and employment, development of work-social skills and prevention

Sanja Maroović, prof. klin. psiholog, psihoterapeut¹
Doc. dr. sc. Ante Bagarić, dr. med. spec. psihijatar²
Alemka Kulenović Somun, dr. med. spec. psihijatar³

PUT RESOCIJALIZACIJE

Udruga »Jedni za druge« osnovana je 2008. godine, u želji da osobama s različitim teškoćama pruži nove prilike za kvalitetniji život. Udruga je od početka rada usmjerena na pružanje psihosocijalne podrške i rehabilitacije djeci s teškoćama u razvoju i odraslim osobama s invaliditetom te provođenje programa resocijalizacije ovisnika o psihosocijalnim tvarima.

U siječnju 2012. godine Udruga »Jedni za druge« sklopila je s Ministarstvom pravosuđa - Upravom za probaciju i podršku žrtvama i svjedocima Ugovor za izvršavanje rada za opće dobro prema kojem je osuđenicima omogućen rad u Udrizi, a prednost smo ponovno dali bivšim ovisnicima. Osnovnu aktivnost Udruge čini terapija jahanjem. Za bivše ovisnike sudjelovanje u terapiji jahanjem jest radnookupacijska terapija i proces resocijalizacije putem pomagačkih aktivnosti, a za djecu s teškoćama u razvoju/osobe s invaliditetom riječ je o procesu rehabilitacije. Upravo mogućnost neposrednog kontakta između naših korisnika, putem aktivnosti koja ih veže u zadovoljavanju nekih njihovih potreba, stvara mogućnost izgrađivanja odnosa povjerenja, odgovornosti, prihvatanja, pripadnosti, a time otvara i mogućnost širenja destigmatizacije. Udruga nudi i druge aktivnosti: psahoedukativne radionice, aktivnosti prirodne integracije, pomoći u profesionalnoj podršci i akademskom napredovanju, kreativne radionice, a njezin rad temelji se na teoretskim postavkama teorije socijalnog učenja i teorije izbora. Sudjelovanjem različitih korisnika naglašava se tolerancija i prihvatanje različitosti, a putem aktivnosti terapije jahanjem svi su sudionici ravnopravni, što utječe na samoaktualizaciju te uspješan osobni rast i razvoj.

Cilj je poster prezentacije prikazati inovativni pristup u promicanju inkluzije ranjivih skupina stanovništva putem uključivanja bivših ovisnika u pomagačke aktivnosti terapije jahanjem za djecu s teškoćama u razvoju i odrasle osobe s invaliditetom.

Ključne riječi: *resocijalizacija, rehabilitacija, terapija jahanjem, bivši ovisnici, djeca s teškoćama u razvoju/osobe s invaliditetom, destigmatizacija*

¹ Udruga „Jedni za druge,” Zagreb, jednidzadruge@gmail.com

² Klinika za psihijatriju Vrapče, Zavoda za liječenje ovisnosti, Zagreb, ante.bagaric@yahoo.com

³ Klinika za psihijatriju Vrapče, Zavoda za liječenje ovisnosti, Zagreb, alemka.kulenovic-somun@bolnica-vrapce.hr

Sanja Maroević, clinical psychologist, psychotherapist
Ante Bagarić, MD, psychiatrist
Alemka Kulenović Somun, MD, psychiatrist

THE RESOCIALIZATION PATH

The association »Jedni za druge« (»For each other«) has been established in 2008, with the intention to provide new opportunities for better quality of life for people with various disabilities. From the beginning, the Association has been focusing on psychosocial support and rehabilitation for children with developmental difficulties and persons with disabilities, as well as providing re-socialization and social reintegration program for former addicts.

Furthermore, the association »Jedni za druge« made a contract (active since the January 9, 2012) with the Croatian Ministry of Justice Department for probation and support of victims and witnesses, whereby law offenders (primarily former addicts) under probation measures can fulfil their obligation of public service by helping in the implementation of activities offered by the Association. The main type of activity that we conduct within our program is equine therapy. It primarily serves the purpose of re-socialization and occupational therapy for former addicts, while the central aim for children with developmental difficulties/persons with disabilities is rehabilitation. The possibility of direct contact between our users, through joint activities, creates the possibility of building trust, responsibility, acceptance, affiliation, and thus opens the chance of expanding the process of destigmatization. We also provide additional activities, such as psycho-educational workshops, activities of „natural integration“, assistance in professional support and academic advancement and creativity workshops, and our work is based on theoretical settings of the social learning theory and the choice theory. By including various categories of beneficiaries in our project, we accentuate the need for tolerance and acceptance of differences. In therapy riding activities all participants are equal, which has a positive impact on their self-actualization and personal growth.

The aim of poster presentation: To present an innovative approach of promoting the inclusion of vulnerable groups of the population by involving former addicts in helper activities for children with developmental difficulties/persons with disabilities.

Key words: re-socialization, rehabilitation, equine therapy, former addicts, children with disabilities/people with disabilities, destigmatization

Maja Pataky, dipl. soc. radnica¹
Dubravka Radaković, psihologinja, psihoterapeutkinja²
Sanja Devčić, dipl. soc. radnica³

UMREŽENO DJELOVANJE DOMA »DUGA - ZAGREB« U PROVEDBI PSIHOSOCIJALNOG TRETMANA POČINITELJA NASILJA U OBITELJI

Dom »Duga – Zagreb«, djelovanjem preko Odjela smještaja žrtava obiteljskog nasilja i Odjel psihosocijalnog tretmana počinitelja nasilja u obitelji, predstavlja model sveobuhvatanog stručnog tretmana obitelji u kojoj je evidentirano nasilje. Stručni djelatnici Doma u konkretnim slučajevima imaju uvid u uspješnost suzbijanja nasilja jer jedan tim radi sa žrtvama koje se nalaze na smještaju, dok drugi tim radi s počiniteljem konkretnog nasilja u obitelji. Uspješnost rada na planu suzbijanja nasilja u obitelji ovisna je o djelovanju i suradnji svih nadležnih institucija koje postupaju u takvim slučajevima. Ovom poster prezentacijom prikazani su primjeri dobre prakse vlastitog rada s počiniteljima nasilja u obitelji, kao i primjeri dobre suradnje s partnerima iz drugih sustava. Željeli bismo ukazati na to da uvijek postoji mogućnost za unapređenje suradnje koja bi trebala biti na dobrobit svih onih koji se nalaze u potrebi za intervencijama stručnjaka. U konkretnim slučajevima svjedočimo kako naše intervencije za posljedicu imaju promjene na razini ponašanja pojedinih članova, ali i obitelji kao sustava, što nas dodatno motivira kao stručnjake na stalno usavršavanje kako bismo mogli udovoljiti sve zahtjevnijim potrebama obitelji u riziku.

Cilj je poster prezentacije prikazati praksu stručnih djelatnika Doma »Duga – Zagreb« Odjela za psihosocijalni tretman počinitelja nasilja u obitelji kao model stručnog tretmana prema počiniteljima nasilja u obitelji, kojem su krajnji ciljevi sljedeći: promjena ponašanja počinitelja nasilja u obitelji, zaštita žrtve, zaustavljanje nasilja u obitelji te povećanje funkcionalnosti obiteljske dinamike.

Ključne riječi: žrtva, promjena ponašanja počinitelja/ice nasilja u obitelji, zaustavljanje/suzbijanje obiteljskog nasilja, suradnja s partnerima

---

¹ Dom za djecu i odrasle žrtve obiteljskog nasilja „Duga – Zagreb. Odjel za psihosocijalni tretman počinitelja nasilja u obitelji, Zagreb, pataky@duga-zagreb.hr

² Dom za djecu i odrasle žrtve obiteljskog nasilja „Duga – Zagreb. Odjel za psihosocijalni tretman počinitelja nasilja u obitelji, Zagreb, radakovic@duga-zagreb.hr

³ Dom za djecu i odrasle žrtve obiteljskog nasilja „Duga – Zagreb. Odjel za psihosocijalni tretman počinitelja nasilja u obitelji, Zagreb, devcic@duga-zagreb.hr

Maja Pataky, MA of Social Work
Dubravka Radaković, psychologist, psychotherapist
Sanja Devčić, MA of Social Work

**NETWORKING OF HOME «DUGA – ZAGREB» IN THE IMPLEMENTATION
PSYCHOSOCIAL TREATMENT OF PERPETRATORS OF DOMESTIC VIOLENCE**

Home »Duga – Zagreb« through the Department of Shelters for Victims of Domestic Violence and the Department of Psychosocial Treatment of Perpetrators, represents a model of comprehensive professional treatment of the family in which violence exists. Professional workers from institution, in specific cases have an insight into effectiveness of suppression violence, because one team works with the victims who are in the accommodation while the other team is working with the perpetrator of the actual violence in the family. Success in plan work suppression of family violence dependent on the operation and mutual cooperation of all competent institutions that deal with such cases. We will present this poster with examples of good practices our own work with perpetrators of family violence, as well as examples of good cooperation with partners from other systems. We would like to point out how always there is a possibility for enhancing cooperation that should be for the benefit of all of them which are in need of expert intervention. In concrete cases we testify that our interventions have the effect of changing on behavior level of individual family members, but also families as systems. It further motivates us as experts for continuous improvement so they can respond to the more demanding the needs of the family at risk.

The aim of the presentation poster is to present the practice of the professional staff of the »Duga – Zagreb« Chamber of the Department of Psychosocial Treatment of Perpetrators as a model of expert's treatment for perpetrators of domestic violence, whose ultimate goals are as follows: change of behavior of perpetrators of domestic violence, protection of victims, stopping of domestic violence, increasing the functionality of family dynamics.

Key words: victim, change of behavior of perpetrators of domestic violence, stopping/ suppressing domestic violence, cooperation with partners

ZAKLJUČCI

Prva konferencija *Prevencije i smanjenja socijalne isključenosti: Integrirani osuđenici – socijalno pravednije društvo* okupila je brojne stručnjake iz područja pravosuđa, uključujući zatvorski sustav i sustav probacije, sustava socijalne skrbi, zdravstvenog sustava i nevladina sektora.

Predavanja, panel rasprava i poster prezentacije s više od trideset stručnih izlagača otvorili su nova tematska područja prevencije i smanjenja socijalne isključenosti s posebnim naglaskom na dosadašnje djelotvorne učinke zatvorskog sustava, sustava probacije te sustava socijalne skrbi i nevladina sektora kako bi problem isključenosti osoba na izvršenju dugotrajne zatvorske kazne bio što učinkovitiji. Poseban naglasak stavljen je na probleme vezane uz ulogu roditeljstva za vrijeme i nakon izvršavanja zatvorske kazne te primjere dobre prakse, odnosno uspješne integracije.

Glavni zaključci konferencije *Integrirani osuđenici – socijalno pravednije društvo* su:

- Potrebno je njegovati i unapređivati izricanje i provedbu alternativnih sankcija koje se provode u okviru probacijskog sustava u Hrvatskoj koji svojim načinima rada i individualnim pristupom predstavlja uspješan primjer postupanja prema počiniteljima kaznenih djela, prevencije socijalne isključenosti osuđenika i njihove kvalitetnije reintegracije.
- Potrebno je razvijati na nacionalnoj razini učinkovite programe kao što je kuća na pola puta (eng. halfway houses program) koji će biti predispozicija za uspješnu integraciju zatvorenika, posebice osoba na izvršavanju dugotrajne zatvorske kazne.
- Potrebno je tijekom izdržavanja zatvorske kazne osigurati očuvanje obiteljskih i roditeljskih odnosa, osobito dati prednost poticanju i održavanju emocionalne povezanosti zatvorenika s članovima obitelji, posebice s djecom, što u konačnici pridonosi boljem psihološkom, socijalnom i emocionalnom razvoju djeteta te višem stupnju raspoloženja roditelja zatvorenika i većoj spremnosti na promjenu svojeg ponašanja u društveno poželjnem smjeru. Potrebno je stoga u okviru zatvorskog sustava učiniti pomake u većoj prilagodljivosti sustava roditeljima zatvorenicima i djeci. Konkretno, potrebno je osigurati lakše ostvarivanje posjeta, bolje prostorne uvjetne kaznionica prilagođenije posjetima djece, osobu u civilu tijekom nadzora posjeta.
- S ciljem smanjivanja socijalne isključenosti i negativnih posljedica izolacije zatvorenika kojima su izrečene kazne dugotrajnog zatvora, potrebno je razmotriti mogućnost

da se u zakonodavni okvir zatvorskog sustava uvrsti nova vrsta pogodnosti češćeg dodira s vanjskim svijetom, tzv. vikend posjeta članova obitelji zatvoreniku. Mogućnost ostvarivanja ove vrste obiteljskih kontakata uvelike bi pridonijela ostvarivanju principa normalizacije i poticanju interpersonalne reintegracije za ovu skupinu zatvorenika.

- U području socijalne integracije osuđenika potrebno je intenzivno razvijati suradnju zatvorskog sustava i probacije s nevladinim sektorom s ciljem što učinkovitije integracije bivših zatvorenika u zajednicu. Nužna je međuresorna suradnja svih dionika u zajednici, uključujući pravosudna tijela, sustav socijalne skrbi i nevladine organizacije, u svrhu redovite razmjene relevantnih informacija važnih za upravljanje rizikom koji pojedini počinitelji kaznenog djela predstavlja u zajednici, ali i uspješne reintegracije.
- Primjere dobre prakse programa iz zemalja Europske unije koje provode nevladine organizacije, a namijenjeni su integraciji osuđenika u zajednicu, potrebno je implementirati u zatvorski sustav Republike Hrvatske poticanjem razvoja partnerstva između zatvorskog sustava, akademске zajednice i nevladinih organizacija u apliciranju programa na europske fondove.
- Temeljni je cilj resocijalizacije pomoći zatvoreniku da se što bolje prilagodi zahtjevima obiteljskog i socijalnog okruženja nakon izlaska na slobodu. Potrebno je osigurati umrežavanje svih relevantnih dionika s ciljem utjecanja na smanjenje recidiva i sprečavanje njihova povratka na socijalnu marginu.
- Stručne službe nadležnog ministarstva i službenici zatvorskog sustava u narednom razdoblju trebaju ustrajati u razvijanju postojećih i implementiranju novih programa koji će zatvorenike sposobiti za odgovorno ponašanje u skladu s društvenim pravilima te poštujući posebnosti zatvorenika.
- Posebnu pažnju treba posvetiti prilagodbi obrazovnih programa koji se nude osobama tijekom izvršavanja zatvorske kazne, voditi računa da oni prate nove trendove tržista rada, time povećavaju konkurentnost na tržistu rada te ujedno pridonose smanjenju teškoća u socijalnoj integraciji osoba nakon izvršenja zatvorske kazne.
- Potrebno je osigurati sustavna praćenja stope recidivizma u Republici Hrvatskoj te provesti sveobuhvatno istraživanje koje će obuhvatiti puno širi krug osuđenika, uključujući i karakteristike osuđenika.
- Predrasude u društvu o riziku ranijeg otpuštanja zatvorenika u zajednicu potrebno je minimalizirati kontinuiranim osvještavanjem javnosti i senzibilizacijom zajednice.
- Stručnjacima zaposlenim u zatvorskom sustavu i u sustavu probacije zbog rizika izloženosti velikoj razini stresa nužno je osigurati sustavnu prevenciju *burn-outa* te

omogućiti podršku u stručnom radu kontinuiranom edukacijom i supervizijom.

- Iz perspektive socijalne skrbi i Zakona o socijalnoj skrbi zatvorenici i povratnici iz zatvora nisu izdvojeni kao posebna kategorija korisnika, što predstavlja teškoće u ostvarivanju prava za njih, ali i teškoće za sustavnu evidenciju i kvalitetno postupanje Centra za socijalnu skrb. Stoga ih je potrebno izdvojiti kao posebnu kategoriju, čime bi se olakšalo ostvarivanje pojedinih prava te pravovremenim intervencijama spriječilo da ostanu dugotrajni korisnici sustava socijalne skrbi.
- Potrebno je plansko i kontinuirano pružanje socijalne usluge savjetovanja i poma- ganja članovima obitelji zatvorenika tijekom izdržavanja zatvorske kazne radi njihove zajedničke prilagodbe nakon izlaska osobe iz zatvora.

Glavni zaključci panel rasprave *Tretmanski pristup i međuresorna suradnja kao odgovor na kaznena djela* su:

- S obzirom na neujednačenost kriterija tijekom izricanja mjera te nedostupnost podataka o već izricanim i provedenim mjerama predlaže se uvođenje stručnih suradnika pri sudovima te osnivanje Intervencijskog centra. Intervencijski centar imao bi cijelovite podatke o svim do tog trenutka provedenim aktivnostima i mjerama prema osuđeniku te njihove rezultate. Podaci bi u svakom trenutku bili dostupni svim sudionicima u radu s osuđenikom. Stručni suradnici pri sudu u skladu sa svojim kompetencijama i dostupnim podacima informirano bi sucima izricateljima mjera sugerirali svrhovitost daljnog postupanja prema počinitelju.
- Posebno se prepoznaće potreba bolje suradnje sudaca koji izriču mjere i stručnih službi.
- U provedbi sigurnosnih i zaštitnih mjera vezano uz problematiku ovisnosti kao izazov se prepoznaje nedostatak nadzora apstinencije počinitelja uključenih u tretman gdje se kao rješenje prepoznaće bolja, transparentna i pojačana suradnja sa zdravstvom. Povremeno se nailazi na otpor liječnika prilikom razmjene informacija o izvršavanju obveze liječenja korisnika. Kao rješenje predlaže se izjednačavanje obveze pridržavanja čuvanja profesionalne tajne svih sudionika u postupku resocijalizacije te poticanje međusobnog suradničkog doživljavanja i poštovanja.
- Radi kvalitetnije resocijalizacije osuđenika prepoznaće se i potreba izmjena Zakona o probaciji kako bi se probacijskim službenicima omogućio individualiziran pristup tretmanu uvjetno otpuštenih osuđenika, dok se aktualno sa svim osuđenicima izvršava identična dinamika susreta bez obzira na njihove tretmanske potrebe, čime se gubi mogućnost korištenja intenziteta susreta kao motivacijskog faktora, tj. nagrade za uredno izvršavanje obveza.

- Postoji i potreba osmišljavanja i uvođenja tretmanskih programa u službu probacije koji bi bili nastavak onoga što se godinama radilo s osuđenikom u zatvorskom sustavu.
- Prepoznaje se velika važnost civilnog sektora u resocijalizaciji uvjetno otpuštenih osuđenika. Kao primjer dobre prakse ističe se suradnja s brojnim udruženjima koje integrativnim pristupom, neovisno o mjeri u čijem provođenju sudjeluje, uvelike pridonosi resocijalizaciji osuđenika te omogućuje kontinuiranu socijalizaciju osuđenika i socijalnih skupina, omogućujući doživljaj prihvaćenosti kod osuđenika i rušeći predrasude društva. Zagovara se formiranje većeg broja terapijsko-rehabilitacijsko-resocijalizacijsko-rekreacijskih centara.
- Prepoznaje se velika važnost lokalne zajednice u resocijalizaciji uvjetno otpuštenih osuđenika koji pokriva cijeli spektar potreba osuđenika koje ne obuhvaća institucionalni tretman, a koje ni probacijska služba ne može zadovoljiti iz svoje nadzorne i kontrolne uloge.
- Suradnja svih sudionika u provedbi resocijalizacije osuđenika procjenjuje se prije-ko potrebnom. Kao dio poboljšanja međuresorne suradnje predlaže se oformljavanje malih međuresornih mobilnih timova, koji bi uključivali suradnju i susrete svih stručnjaka uključenih u provedbu resocijalizacije u danom trenutku i osigurali bolju, bržu i transparentnu razmjenu podataka, kvalitetnije planiranje daljnjih mjera za osuđenika.
- Potrebna je i briga za sve stručnjake sudionike postupka resocijalizacije na tri osnovne razine: prepoznavanje, priznavanje i primjereni vrednovanje njihova znanja, kompetencija i stručno djelovanje, a koje će pratiti i primjerena novčana naknada.
- Omogućavanje kontinuiranog stručnog usavršavanja, profesionalnog rasta i razvoja te dostupnost i financiranje supervizijskih susreta u grupnom i individualnom obliku ovisno o potrebi stručne osobe.

DODATAK - POPIS PREDAVAČA

Ante Bagarić, doc. dr. sc.	Klinika za psihijatriju Vrapče	ante.bagaric@yahoo.com
Željka Barić, mr.sc.	Dom za djecu i odrasle žrtve obiteljskog nasilja »Duga – Zagreb«	baric@duga-zagreb.hr
Ana Bolanča Levačić, dipl.soc.radvnica	Centar za socijalnu skrb Split	ana.bolancalevacic@socskrb.hr
Ester Brašnić, dipl. psihologinja – prof.	Ministarstvo pravosuđa - Probacijski ured Zagreb I	ester.brasnic@pravosudje.hr
Goran Brkić, dipl.soc.radvnik	Ministarstvo pravosuđa	goran.brkic@pravosudje.hr
Tanja Brožić Perić, dipl. pravnica	Centar za socijalnu skrb Zagreb	ravnateljica@czss-zagreb.hr
Sanja Devčić, dipl.soc.radvnica	Dom za djecu i odrasle žrtve obiteljskog nasilja »Duga – Zagreb«	devcic@duga-zagreb.hr
Vedrana Dobrović, dipl.soc.radvnica	Zatvor u Splitu	vdobrovic84@gmail.com
Iva Jovović, dipl.soc.radvnica	Udruga za unapređenje kvalitete življenja LET	let@udruga-let.hr
Ana Jukić, dipl.soc.radvnica	Centar za dijagnostiku u Zagrebu	ana.jukic@uzs.pravosudje.hr
Danijela Knjižek, dipl.soc.radvnica	Ministarstvo pravosuđa - Probacijski ured Zagreb I	danijela.knjizek@pravosudje.hr
Alemka Kulenović Somun, dr. med. spec. psihijatar	Klinika za psihijatriju Vrapče	alemka.kulenovic-somun@bolnica-vrapce.hr
Hana Kutil, mag.act.soc.	Udruga za unapređenje kvalitete življenja LET	let@udruga-let.hr
Zlatko Lovrić, soc.radvnik	Zajednica Pape Ivana XXIII	zlatko.lovric2@gmail.com
Marijana Majdak, doc.dr.sc.	Pravni fakultet – Studijski centar socijalnog rada	mmajdak@pravo.hr
Mirjana Malek, mr.sc.	Ministarstvo pravosuđa	mirjana.malek@uzs.pravosudje.hr
Sanja Maroević, prof.klinička psihologinja, psihoterapeut	Udruga »Jedni za druge«	jednizadruge@gmail.com
Marko Mihalj, mag. psihologije	Ministarstvo pravosuđa - Probacijski ured Zagreb I	marko.mihalj@pravosudje.hr
Nada Miličević, dipl. soc. pedagoginja	Ministarstvo pravosuđa - Probacijski ured Zagreb II	nada.milicevic@pravosudje.hr
Ana Milović, mag. soc. ped.	Centar za socijalnu skrb Split	amilovic16@gmail.com
Marina Mirčeta Mikulić, dipl. psihologinja i prof. psihologije	Ministarstvo pravosuđa - Probacijski ured Zagreb I	marina.mirceta@pravosudje.hr
Maja Pataky, dipl.soc.radvnica	Dom za djecu i odrasle žrtve obiteljskog nasilja »Duga – Zagreb«	pataky@duga-zagreb.hr
Zvonimir Penić, dipl.soc.radvnik	Ministarstvo pravosuđa	zvonimir.penic@uzs.pravosudje.hr
Ivica Poljak, dipl.soc.radvnik	Centar za socijalnu skrb Split	ivica.poljak.selo.glavice@gmail.com
Matea Sršen, prof. socijalne pedagogije	Ministarstvo pravosuđa - Probacijski ured Zagreb I	matea.srsen@pravosudje.hr
Snježana Šalamon, mr.sc.	NZJJ »Dr Andrija Štampar«	snjezana.salamon@stampar.hr
Ivana Šešo, dipl. defektolog - socijalni pedagog	Centar za socijalnu skrb Zagreb - Podružnica Obiteljski centar nadbiskupije	sesoivana@gmail.com
Petar Škrmeta, dipl.soc.radvnik	Centar za socijalnu skrb Split	petar.skrmesta@soc.skrb.hr
Jana Špero, mag.iur.univ.spec. crim	Ministarstvo pravosuđa	jana.spero@pravosudje.hr
Marina Tepšić, mag.soc.rada	Centar za socijalnu skrb Zagreb	tepsc.marina@gmail.com
Barbara Vidas, dipl.soc.radvnica	Ministarstvo pravosuđa - Probacijski ured Zagreb II	barbara.vidas@pravosudje.hr
Kristina Vlahović, dipl.soc.radvnica	Centar za dijagnostiku u Zagrebu	kristina.vlahovic@uzs.pravosudje.hr
Dubravka Vujnović Radaković, psihologinja, psihoterapeutkinja	Dom za djecu i odrasle žrtve obiteljskog nasilja »Duga – Zagreb«	radakovic@duga-zagreb.hr
Ruža Zelić, dipl.soc.radvnica	Centar za socijalnu skrb Zagreb	ruza.zelic@socskrb.hr

Programski odbor: Goran Brkić, Iva Jovović, Marijana Majdak, Zvonimir Penić, Ivana Šešo, Jana Špero.

Organizacioni odbor: Martina Jaklin, Hana Kutil, Mirjana Malek, Krinoslav Njerš, Ivica Poljak, Katarina Radat, Ruža Zelić.

DRUŠTVO ZA SOCIJALNU PODRŠKU

drustvo-podrska.hr
podrska@drustvo-podrska.hr

ZBORNIK RADOVA
1. KONFERENCIJA PREVENCIJE
I SMANJENJA SOCIJALNE ISKLJUČENOSTI:
INTEGRIRANI OSUĐENICI – SOCIJALNO PRAVEDNIJE DRUŠTVO